

PEFC
PEFC/19-01-01

PEFC EESTI JÄTKUSUUTLIKU METSAMAJANDAMISE STANDARD PEFC EST 1003:2022

Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu MTÜ

Toompuiestee 24
10149 Tallinn
EESTI

+372 529 7807
info@pefc.ee
www.pefc.ee

Autoriõigus

© Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu MTÜ 2022

Käesoleva standardi autoriõigus kuulub MTÜ-le Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu. Dokument on kättesaadav Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu veebilehelt www.pefc.ee.

Käesoleva standardi ühtegi osa ei tohi ärilisel eesmärgil ilma Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu loata mitte üheski vormis ega ühegi vahendiga muuta, reprodutseerida ega kopeerida.

Dokumendi ametlik versioon on eestikeelne, kuid see on tõlgitud ka inglise keelde. Kahtluse korral on siduv ingliskeelne dokument. Dokumendi tõlget inglise keelde on võimalik saada Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogult või veebilehelt www.pefc.org.

Dokumendi pealkiri: PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standard

Dokumendi nimetus: PEFC EST 1003:2022

Kinnitanud: Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu

Kuupäev: 04.05.2022

Muudetud: 01.06.2022, 16.06.2023

Välja antud: 05.05.2022

Jõustunud: 04.05.2023

Üleminekuperiood: 04.05.2024

Järgmise korralise revisjoni kuupäev: 04.05.2027

Sisukord

.....	2
Eessõna.....	5
Sissejuhatus.....	6
Standardi rakendamine.....	7
PEFC jätkusuutlikkuse kriteeriumid.....	7
Sertifitseerimine – standardinõuetele vastavuse tõendamine.....	8
1. Reguleerimisala.....	9
2. Rahvusvahelised normdokumendid.....	9
3. Mõisted ja määratlused.....	11
4. PEFC standardi sisu ja nõuded.....	18
5. Juhtimine.....	22
6. Kavandamine.....	23
7. Tugi.....	32
8. Metsamajandamine.....	35
8.1. 1. kriteerium. Metsa ja selle ökohüvede hoidmine või asjakohane suurendamine, arvestades metsa panust süsinikuringesse	35
8.2. 2. kriteerium. Metsa kui ökosüsteemi terviklikkuse, elujõulisuse ja ökoloogilise funktsionaalsuse säilitamisele suunatud tegevused	37
8.3. 3. kriteerium. Puidu, mittepuiduliste metsasaaduste ja teiste peamiste ökohüvede tootlikkuse säilitamine või suurendamine	41
8.4. 4. kriteerium. Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja asjakohane suurendamine metsas	43
8.5. 5. Kriteerium. Metsa kui keskkonda reguleeriva ökosüsteemi rolli säilitamine ja suurendamine.	50
8.6. 6. Kriteerium. Metsa kultuuriliste ja sotsiaal-majanduslike ökohüvede säilitamine või asjakohane parandamine	52
9. Tulemuslikkuse hindamine.....	55
10. Täiustamine.....	57
Lisa 1. Istandikele kehtestatud nõuete erisused.....	58
Lisa 2. Kohaldatavate õigusaktide loetelu.....	59

Eessõna

PEFC metsasertifitseerimisskeemide tunnustamise programm (*The Programme for the Endorsement of Forest Certification*) on üleilmne, sõltumatu, mittetulunduslik ja valitsusväline juhtiv piirkondlike ja rahvuslike metsasertifitseerimisskeemide liit, mis edendab säästvat metsamajandamist metsasertifitseerimise ja metsapõhiste toodete märgistamise kaudu.

PEFC sertifikaat ja märgistus toodetel kinnitavad, et nende tootmisel kasutatud materjal pärineb jätkusuutlikult majandatud metsast, istandikest, mitteretsamaal kasvavatelt puudelt või ringlusse võetud puidupõhistest materjalidest. PEFC toimib kogu metsa tarneahelas, tõendades, et vastutustundlike metsamajandamisvõtete tulemusel saadud puidulised ja mittepuidulised metsasaadused on toodetud ökoloogilisi ja sotsiaalseid aspekte järgides.

Eestis tegeleb PEFC põhimõtete elluviimisega MTÜ Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu (edaspidi: EMSN) eesmärgiga aidata kaasa vastutustundliku ja jätkusuutliku metsanduse põhimõtete rakendamisele ning tõsta oma tegevusega metsaomanike, puitu või puidul põhinevaid materjale kasutava tööstuse, metsandusega seotud huvigruppide ning tarbijate teadlikkust vastutustundlikust metsandusest, tootmisest ja tarbimisest. EMSN on rahvusvahelise katusorganisatsiooni PEFC liige ja vastutab rahvusvahelise PEFC skeemi kohaldamise eest Eestis.

Järgnev standard on osa PEFC Eesti metsasertifitseerimise süsteemist (edaspidi: Eesti skeem). Standardi eesmärk on edendada metsade sertifitseerimisega Eesti metsade jätkusuutlikku arengut ja majandamist, suunates omanikke võtma metsa majandamisel arvesse majanduslikke, ökoloogilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi aspekte. Standard vaadatakse laiapõhjaliste sidusgruppide osalusel läbi vähemalt iga viie aasta tagant ning viiakse vajadusel sisse muudatused.

Pärast jõustumist ja üleminekuaja lõppemist tühistab siinne standard PEFC Eesti Rahvusliku Metsamajandamise standardi 2015. aasta versiooni.

Sissejuhatus

Standard aitab metsaomanikel olla tõhus metsa kui taastuva loodusvara haldaja ning suurendab üldsuse arusaama jätkusuutlikust metsandusest. Standard on koostatud avatud ja läbipaistva protsessi käigus, konsultatsioonide ja paljude huvirühmade konsensusel põhinevate arutelude tulemusena. Standard ja selle täitmist abistav juhendmaterjal täpsustavad jätkusuutliku metsamajandamise nõudeid.

Metsamajandamise standard on metsaomanike jaoks normatiivne dokument, mille täitmine annab õiguse saada PEFC metsamajandamise sertifikaat vastavalt PEFC Eesti metsasertifitseerimise skeemile.

Standard hõlmab nõudeid nii metsade kui istandike majandamisele. Erisused istandike majandamisele on toodud märkustena standardi nõude juures, kui see on asjakohane, ja Lisas 1. Kui nõude juures või Lisas 1 märget ei ole, rakendub põhinõue.

EMSN juhatus moodustas 09. märtsil 2020. aastal metsamajandamise standardi ajakohastamiseks töörühma. Töörühma töösse kaasati lisaks ekspertidele 26 erineva organisatsiooni esindajad. Töörühma tööd koordineeris sõltumatu moderaator ning tööd korraldas EMSN. Töörühm töötas konsensuse saavutamise põhimõttel, kus ühegi huvirühma ega organisatsiooni huvi ei domineerinud.

Standardi valmimiseks toimus 30 koosolekut ajavahemikus märts 2020 kuni aprill 2022. Kuna metsade majandamine on Eestis olnud avalikkuse kõrgendatud tähelepanu all, olid töörühma liikmed motiveeritud põhjalikult arutama iga standardis käsitletud punkti üheselt mõistetava sõnastuse ning nõuete tegeliku rakendamise vajaduse ja kontrollitavuse üle.

Standardi koostamisel võeti suunaks, et PEFC nõuete täitmine ei looks täiendavat bürokraatiat, vaid oleks organisatsioonile kasulik ja aitaks edendada säästvat metsandust. Iga kirjalikult koostatav ja täidetav dokument PEFC nõuete täitmise tõendamiseks peab andma organisatsioonile lisandväärtust ja protsessikeskne lähenemine aitab parandada tulemuslikkust.

Standardi koostamisel kaotati varem kehtinud erisused suurtele ja väikestele metsaomanikele ning lähtuti asjaolust, et kõigile standardi nõuete täitjatele kehtivad kõik standardi punktid.

Valminud standardis vaadati üle ka bioloogilise mitmekesisuse säilitamise põhimõtted, et need ei muutuks organisatsioonile põhjendamatult koormavaks ja kasutaksid eeskätt ära metsanduslikke teadmisi, mis võimaldavad luua looduses suuremat mitmekesisust.

Esialgne standardi versioon saadeti ülevaatamiseks suuremate sidusorganisatsioonide esindajatele, kelle tagasiside põhjal täiendas töögrupp standardi versiooni enne avalikustamist sisukamaks ja laiapõhjalisemaks.

Standardi rakendamine

Metsamajandamise standardis on kirjeldatud kriteeriumid ja täpsemad nõuded, mille täitmine näitab organisatsiooni tegevuse koosõla jätkusuutliku ja vastutustundliku metsamajandusega.

Metsaomaniku tegutsemine määratletud kriteeriumide kohaselt tagab jätkusuutliku metsamajandamise ning kinnitab standardi nõuete täitmist. Eesti metsad on väga erinevad, struktuurilt ja kasvukohalt väga mitmekesised ning erinevad on ka metsamajandamise eesmärgid ja praktikad. Ühtsete nõuetega standard on välja töötatud, arvestades metsamaaomandite erisusi (suurust, paigutust, metsamajandamise eesmärke, kasutatavaid praktikaid ja metsakasutuse intensiivsust).

Standardi nõuete juurde sõnastatud indikaatorid määravad kindlaks vähimad nõutavad tegevused, mis tõendavad nõuete täitmist ja tagavad tegevuste tulemuslikkuse.

Organisatsioon peab oma tegevuse üle arvestust pidama viisil, mis võimaldab tõendada PEFC standardi nõuetele vastavust. Kui PEFC standardis pole nõuete täitmise tõendamiseks kirjaliku fikseerimise kohustust, võib organisatsioon nõuete täitmist tõendada suuliselt. Kui organisatsioonil on lubatud selgitada punkti suuliselt, siis juhul, kui auditi käigus selgub, et see ei ole piisav, on audiitoril õigus nõuda vastava teabe esitamist kirjalikult.

PEFC jätkusuutlikkuse kriteeriumid

Säästev metsamajandamine toimub Eestis viisil, mis tagab metsa elujõulisuse, bioloogilise mitmekesisuse, tootlikkuse ja uuenemisvõime praegu ning võimaldab ka tulevikus täita ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi funktsioone, kahjustamata teisi ökosüsteeme.

Standardi ülesehitus lähtub kuuest PEFC rahvusvahelisest jätkusuutlikkuse kriteeriumist:

1. kriteerium. Metsa ja selle ökohüvede hoidmine või asjakohane suurendamine, arvestades metsa panust süsinikuringesse.
2. kriteerium. Metsa ökosüsteemi terviklikkuse, elujõulisuse ja ökoloogilise funktsionaalsuse säilitamisele suunatud tegevused.
3. kriteerium. Puidu, mittepuiduliste metsasaaduste ja teiste ökohüvede tootlikkuse säilitamine või suurendamine.
4. kriteerium. Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja asjakohane suurendamine metsa ökosüsteemis.
5. kriteerium. Metsa kui keskkonda reguleeriva ökosüsteemi rolli säilitamine ja suurendamine.
6. kriteerium. Metsa kultuuriliste ja sotsiaal-majanduslike ökohüvede säilitamine või asjakohane parandamine.

Sertifitseerimine – standardinõuetele vastavuse tõendamine

Sertifitseerimine on protsess, mis kinnitab, et metsaomanik majandab metsa vastavalt PEFC nõuetele.

Sertifitseerijad peavad olema erapooletud, sõltumatud ja akrediteeritud. Sertifitseerijate akrediteerimist viib Eestis läbi MTÜ Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus, kes on ühtlasi ka Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni liige. Teistes riikides viib sertifitseerijate akrediteerimist läbi kohalik PEFC poolt tunnustatud akrediteerimisasutus, kes on Rahvusvahelise Akrediteerimisfoorumi liige.

Organisatsioonid, kes soovivad taotleda PEFC-sertifitseerimist, peavad tõendama vastavust PEFC standardile. Kui vastavus on tõendatud, väljastab sertifitseerija kuni viis aastat kehtiva sertifikaadi ning organisatsioon saab õiguse nimetada end PEFC-sertifitseerituks ja kasutada PEFC märgist.

Sertifikaadi aegumisel peab sertifikaadi omanik taotlema uut sertifitseerimist. Lisaks kontrollitakse iga-aastaste auditite käigus jätkuvat vastavust PEFC nõuetele.

Sertifitseeritud organisatsiooni vastu esitatud kaebustega tegeletakse vastavalt sertifitseerijate kehtestatud kaebuste ja apellatsioonide korrale. Kui probleeme ei suudeta lahendada, lahendatakse need vastavalt rahvusliku akrediteerimisasutuse kaebuste ja apellatsioonide lahendamise korrale, edasisel vajadusel vastavalt kolmanda tasandi – Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni – apellatsioonide lahendamise korrale.

PEFC Eesti Metsasertifitseerimise Skeemi standardite või nende haldamisega seotud kaebustega tegeleb MTÜ Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu.

1. Reguleerimisala

PEFC Eesti **jätkusuutliku metsamajandamise** standard (edaspidi: **PEFC standard**) hõlmab PEFC rahvusvahelisi jätkusuutlikkuse tunnuseid, mille alusel rahvusvaheline PEFC tunnustab **jätkusuutlikku metsamajandamist** Eestis. **PEFC standardi** nõudeid rakendatakse **metsamaal laiendatud mõistes (vt definitsiooni)**. Standardit on õigus rakendada ka **istandikus**. Nõuded kehtivad metsaomanikele ja -majandajatele, samuti nende töövõtjatele, kes tegutsevad **serditud alal**. Nõuded hõlmavad kõiki tegevusi, mis on seotud **jätkusuutliku metsamajandamise** ja **ökohüvede** võimaldamisega. **Istandikus** kehtivad samad nõuded mis **metsale** ja **metsamaale**, kui nõudes ja Lisas 1 ei ole sätestatud teisiti.

Lisas 2 on toodud kohaldatavate õigusaktide loetelu.

2. Rahvusvahelised normdokumendid

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon nr 87, 1948.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) sunniviilise või kohustusliku töö konventsioon nr 29, 1930.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) organiseerumisõiguse ja kollektiivläbirääkimisõiguse kaitse konventsioon nr 98, 1949.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) mees- ja naistöötajate võrdse tasustamise kohta võrdväärse töö eest konventsioon nr 100, 1951.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) sunniviilise töö kaotamise konventsioon nr 105, 1957.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) töö- ja kutsealast diskrimineerimist käsitlev konventsioon nr 111, 1958.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) töötajate esindajatele ettevõttes võimaldatava kaitse ja soodustuste konventsioon nr 135, 1971.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) töölevõetava isiku vanuse alammäära konventsioon nr 138, 1973.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) rahvusvaheliste tööstandardite täitmist edendavate kolmepoolsete konsultatsioonide konventsioon nr 144, 1976.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (**ILO**) lapsele sobimatu töö ja muu talle sobimatu tegevuse viivitamatu keelustamise konventsioon nr 182, 1999.

ISO/I EU 17021-1, Vastavushindamine. Nõuded juhtimissüsteemide auditit ja sertifitseerimist teostavatele asutustele. 1. osa. Nõuded.

ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, 1948.

Püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsioon, 1998.

Loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusvahelise kaubanduse konventsioon (CITIES), ELT L 75, 2015

Euroopa maastikukonventsioon, Euroopa Nõukogu 176, 2000

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires

Rahvusvaheline taimekaitsekonventsioon, 1997

Metsloomade rändliikide kaitse konventsioon, 1982

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, 2009/147/EÜ, 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta

EÜ Nõukogu Direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta

PEFC ST 1001, Standardi koostamine. Nõuded.

PEFC ST 1002, Metsamajandamise rühmasertifitseerimine. Nõuded.

PEFC GD 1007, Rahvuslike skeemide kinnitamine ja vastastikune tunnustamine ning läbivaatamine.

PEFC ST 2002, Metsapõhiste toodete tarneahel. Nõuded.

ISO 2. juhend. Standardiseerimine ja seotud tegevused. Põhimõisted.

PEFC EST 1001, Standardi koostamine. Nõuded.

Euroopa Liidu puidumäärus (European Union Timber Regulation (EUTR))

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 1143/2014, 22. oktoober 2014, looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta

Ramsari (1971) konventsioon rahvusvaheliste märgalade kohta, eriti veelindude konventsioon

Rio de Janeiro (1992) bioloogilise mitmekesisuse konventsioon

Berni (1979) konventsioon Euroopa flora ja fauna ning nende elupaikade kaitse kohta

3. Mõisted ja määratlused

Kommentaar: mõisted on standardi tekstis esile tõstetud.

Auditeeritav üksus: organisatsioonile kuuluv **serditud ala** või selle osa, kus viiakse läbi PEFC audit. (allikas: ST tööühm)

EMSN: MTÜ Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu.

ILO aluskonventsioonid: Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (*International Labour Organization*, lühend **ILO**) haldusnõukogu on nimetanud aluskonventsioonideks kaheksa konventsiooni (**ILO** 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 ja 182), mis kirjeldavad töötamisega seotud põhimõtteid ja õigusi. (allikas: ST tööühm)

Istandik: ala mittemetsamaal, kus puid ja põõsaid kasvatatakse regulaarse seaduga ning majandatakse intensiivselt ühevanuselistena. (allikas: ST tööühm ja metsaseadus)

Märkus: **Istandikes** ei rakendata metsaseadust. **Istandikeks** ei loeta pärismaiste puuliikidega uuendatud raiesmikke ja metsastatud mittemetsamaad (nt karjäärid, põllumajanduslik maa), v.a kui **organisatsioon** on metsastatud mittemetsamaa kasutamise otstarbeks määratlenud **istandiku**. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: metsaomanik peab ise määratlema, milline mittemetsamaale rajatud puistu on istandik ja milline on metsastumise ja metsastamise järgselt tekkinud mets (metsamaale istandikke rajada ei tohi). Eesti Metsaseaduse alusel on võimalik mittemetsamaa metsastamisel metsauuenduseks lubatud puuliigiga ala lugeda metsamaaks, kui selle pindala ja liitus vastavad metsa tunnustele. PEFC annab õiguse nimetada neid alasid istandikeks, kui metsaomanik seda soovib. Seega peab sellisel alal olema kõlviku tunnuseks „istandik“ ja selle ala andmeid ei tohi edastada Metsaregistrisse (kuna Metsaregistris tohivad olla vaid metsamaa kõlvikuga alad).

Juhtimissüsteem: organisatsiooni töökorraldus, mis aitab tagada püstitatud eesmärkide järjepidevat saavutamist ning aitab kaasa **jätksuutlikule metsamajandamisele** ja **ökohüvede** võimaldamisele. See eeldab protsesside kavandamist, kinnitamist, täitmist, kontrollimist ja täiustamist. (allikas: ST tööühm)

Jätksuutlik ehk kestlik metsamajandamine: metsa majandamine viisil, mis tagab metsa elujõulisuse, bioloogilise mitmekesisuse, tootlikkuse ja uuenemisvõime praegu ning võimaldab ka tulevikus täita ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi funktsioone, kahjustamata teisi **ökosüsteeme**. Kasutatakse ka mõisteid säästev metsandus või säästlik metsandus. (allikas: ST tööühm, Keskkonnaministeerium, 2021)

Kaitsealused liigid: looduskaitseadusest tulenevad I, II ja III kategooria liigid. (allikas: ST tööühm)

Keskkonda tasakaalustava funktsiooniga mets: mets, mis leevendab äärmuslikke looduslikke protsesse, nt erosiooni vähendav mets järskudel nõlvadel ja üleujutusi puhverdav lammimets. Tasakaalustavat funktsiooni täidavad ka **puhverribad**.

Keskkonnakaitsefunktsiooniga mets: inimtegevuse eest keskkonda kaitsev mets, nt ranna ja kalda piiranguvöönd (veekaitsemets), kaitseala või püsielupaiga piiranguvöönd (loodusreservaati või sihtkaitsevööndit puhverdav ala).

Kohalikud kogukonnad: serditud alaga vahetult piirneval alal või piisavalt lähedal elavad kohalikud inimesed, kellel on sõnastatud ühised metsamajandamisega seotud ootused ja valitud endi hulgast kõneisik. (allikas: ST tööühm)

Kontrollitud põletamine: maastikupõlengul vastutule tegemine, raidmete vallides ja ülepinnaline põletamine või elupaigatingimuste loomine **kaitsealustele liikidele** looduskaitsealisel eesmärgil korraldatud põletamise teel. (allikas: ST tööühm)

Kultiveerimismaterjal: metsapuu seemned, metsataimed ja metsataimede osad. (allikas: keskkonnaministri määrus nr 20 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali päritolu“)

Maastik: tajutava ruumilise ulatusega sotsiaal-ökoloogiline süsteem, mida määravad ja mõjutavad ökoloogilised, ajaloolised, majanduslikud ja kultuurilised protsessid. **Maastik** koosneb looduslike ja/või inimeste mõjutatud **ökosüsteemide** mosaiigist, mida iseloomustab erinevate objektide (sh pinnavormide, veekogude, taimkatte, maakasutuse, asustuste ja taristu) omavaheline paigutus. (allikas: ST tööühm, Scherr et al. 2013)

Mets: ökosüsteem, mis koosneb **metsamaast**, sellel kasvavast taimestikust, seal elunevast loomastikust ja mikroelustikust. (allikas: metsaseadus, ST tööühm)

Metsamaa: maa, mis on metsamaa kõlvikuna kantud maakatastrisse või maatükk pindalaga vähemalt 0,1 hektarit, millel kasvavad puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitusega vähemalt 30%, ning need puude ja/või põõsastega alad, mis vastavad metsamaale esitatud struktuurinõuetele, kuid mis ei klassifitseeru metsaseaduse järgi metsamaaks (nt **istandikud**, põõsastikud, puisniidud, puisrabad, pargid, dendraariumid, arboreetumid, puistaimkattega püsirohumaad jt). (allikas: metsaseadus ja ST tööühm)

Kommentaar: PEFC on laiendanud Eesti Metsaseaduses olevat metsamaa mõistet. Lisatud on mittemetsamaal kasvavate puude ja põõsaste jaoks laiendus (nt **istandikud**, põõsastikud, puisniidud, puisrabad, pargid, dendraariumid, arboreetumid, puistaimkattega püsirohumaad), et ka sealt pärit puitu oleks võimalik turustada PEFC puiduna, kui neid alasid majandatakse vastavuses PEFC nõuetega.

Metsaparandustaristu: teed, sillad, truubid, kraavid, mulded. (allikas: ST tööühm)

Metsamajandamistööd: metsa korraldamine, uuendamine, kasvatamine, metsakaitse, **puidu** varumine ning teiste **ökohüvede** varumine ja võimaldamine **metsamaal**. (allikas: ST tööühm). Eristatakse ka **suuremahulist metsamajandamistööd**.

Metsaparandustööd: kuivendussüsteemi ja tee ehitamine, rekonstrueerimine, uuendamine ja hooldamine maa viljelusväärtuse säilitamiseks, suurendamiseks või looduskeskkonna kaitseks **metsamaal**. (allikas: ST tööühm ja maaparandusseadus)

Metsastamine: metsa rajamine **mittemetsamaale** istutamise, külvamise või looduslikule uuenemisele kaasaaitamise teel. Metsastamise eesmärk on muuta maakasutust **mittemetsamaast metsamaaks**. (allikas: ST tööühm)

Metsa struktuur: puude ja teiste taimede liigiline koosseis ja kolmemõõtmeline paigutus koos teiste keskkonda loovate tingimustega nagu muld, pinnavormid, veekogud jmt, mida

vaadeldakse mikro-, puistu- või maastikuskaalas. Tüüpilised **metsa** struktuurielemendid on puude liigiline koosseis ja vanuseline jaotus, surnud **puit**, õõnsustega puud, põlised puud, mikropinnavormid (nt märjad lohud, lotsikud, kõrgemad kohad), rinded ja häilud, nektari ja/või õietolmu tõttu tolmeldajatele väärtuslikud puud, põõsad ja teised taimed (nt pärn, tamm, vahel, toomingas, paakspuu, paju, remmelgas, sarapuu, põdrakanep, vaarikas) ning struktuurielementide paigutuse homogeensus või ebaühtlus. Struktuurielemendid moodustavad mikroelupaiku ülejäänud elustikule. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: kommentaarides kasutatakse mitmes kohas tolmeldajatele väärtuslikud puud, põõsad ja teised taimed. Näidis loetelu on selle mõiste all. Oluline on meeles pidada, et tolmeldajate tugi toimib peamiselt heades valgustatuse tingimustes kasvavatel taimedel.

Mittemetsamaa: maa, mis ei ole **metsamaa** kõlvikuna kantud maakatastrisse, mille pindala on vähemalt 0,1 hektarit ja millel puuduvad **metsamaa** tunnused. (allikas: ST tööühm)

Mittepuidulised metsasaadused: jõulupuud, vihad, pähklid, marjad, seemned, ulukid, mesi jne, mis võivad pärineda ka nii metsast kui ka mittemetsamaalt, sh **istandikest**. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: mittepuidulised metsasaadused võivad olla mittemateriaalsed, nagu puhkeväärtus, emotsionaalne elamus või kultuuriline pärandväärtus, või ka keskkonna reguleerivad tulemid nagu tuulevari, visulaane varjestus või maastiku kujundus.

Muinsuskaitseline maastik: riikliku kaitse alla võetud kultuuriväärtusega maa-ala, ajalooline asula või selle osa või inimese ja looduse koosmõjul väljakujunenud kultuurimaastik (nt ajaloolised põllud, linnamäed, muinaskülad). (allikas: ST tööühm ja muinsuskaitseeadus)

Mõjutatud sidusrühm: inimeste grupp, keda otseselt mõjutab **organisatsiooni** tegevus. Sidusrühmadeks on: **kohalikud kogukonnad**, **organisatsiooni** töötajad, vahetud naabrid, piirkondlikud ettevõtjad, valitsusasutused, kohalikud omavalitsused, kliendid ja tarnijad. (allikas: ST tööühm)

Organisatsioon: juriidiline või füüsiline isik, kes omab **PEFC sertifikaati** või taotleb sertimist ja vastutab **PEFC standardi** nõuete täitmise eest. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: juhendis kasutatud samuti sünonüümina metsaomanik. Kommentaarides on eristatud väikest metsaomanikku, kelleks on füüsilisest isikust metsaomanik või nn ühe-mehe-firma.

Peamine ökohüve: **organisatsiooni** poolt deklareeritud **ökohüve** liik, mida **organisatsioon** kasutab ärilistel või muudel eesmärkidel (nt loodusturismi ettevõtetele linnuvaatluse või virgestusvõimaluse kui sotsiaalse hüve pakkumine, mille eesmärk võib olla, aga ei pea olema rahalise tulu teenimine). (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: peamise ökohüve alla võib kuuluda hüve, millele toimub rahaline kulutus, kuid mida tehakse sotsiaalse hüve pakkumise nimel, mis omakord võib omanikule tagasi sidestada sotsiaalse heakskiidu või tähelepanuna.

PEFC sertifikaat (ka PEFC sert): akrediteeritud sertija poolt väljastatud dokument, mis kinnitab, et **organisatsioon** vastab **PEFC standardi** nõuetele. (allikas: ST tööühm)

PEFC standard: PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standard. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: Eesti PEFC standardi aluseks on rahvusvaheline PEFC standard, mis seab ülemaailmsed nõuded, mis kehtivad sarnaselt Aafrika, Ladina-Ameerika kui ka Euroopa Liidu riikidele.

PEFC tarneahela sertifikaat: akrediteeritud sertija poolt väljastatud dokument, mis kinnitab, et **organisatsioon** vastab PEFC rahvusvahelise standardi PEFC ST 2002:2020 (Metsa- ja puupõhiste toodete tarneahel. Nõuded) nõuetele. (allikas: ST tööühm)

PEFC väide: müügi- ja tarnedokumentides **serditud alalt pärineva puidu** või **mittepuiduliste metsasaaduste** või teiste **ökohüvede** kohta esitatud väide. **PEFC väited** on: „100% PEFC-sertifitseeritud“ ja/või „100% PEFC Certified“. (allikas: ST tööühm)

Puhverriba: püsiva taimkattega (eelkõige puudest ja põõsastest koosnev) vöönd (perifeerne tsoon), mis asub kahe (või enama) erineva maakasutusega ala vahel ning kus rakendatakse spetsiaalseid majandusvõtteid teatud funktsioonide tagamiseks. **Puhverriba** ülesandeks on vähendada majandustegevuse ülepiirilisi mõjusid, tagada osaline keskkonna või struktuuride säilimine majandataval alal ja naaberalade ökoloogiline sidusus, pakkuda turvalist kasvukohta taimedele ja/või elupaika (ja toitumisala) loomadele, lindudele ja ülejäänud metsaelustikule ning pakkuda/säilitada **maastiku** esteetilist väärtust. **Puhverribale** on jäetud kasvama vähemalt põõsad, järelkasv ja teise rinde puud (esimest rinnet võib jätta, kui selleks on vajadus). Veekogu **puhverriba** on püsiva taimkattega vöönd loodusliku veekogu ääres kalda erosiooni, hajuheite, setete ja toitainete veekogusse kandumise vältimiseks ja kalda stabiliseerimiseks. Puhverriba võib moodustada ka väljaarenenud rohukamaraga niiduilmeline kooslus. **Puhverriba** käsitletakse vähemalt 5 m laiuse ribana, välja arvatud juhul, kui õigusaktidega ei määratleta teisiti.

Puistu koosseis: puistu puuliigiline jaotus täisprotsentides rinnete kaupa. Standardis kasutatakse puistuelemendi koosseisukordaja määramiseks puuliikide tagavara suhet vastava rinde üldisesse tagavarasse, noorendike, selguseta alade ja järelkasvu koosseisuna kasutatakse puude arvu omavahelist suhet. Vähetootlikul metsamaal ja põõsarinde koosseisukordajate kirjeldamisel kasutatakse võrade liituse osakaalu. (allikas: ST tööühm ja Keskkonnaministri määrus nr 2 „Metsa korraldamise juhend“)

Märkus: Ökoloogilistes metsakirjeldustes kasutatakse puistu kirjeldamisel ka puuliikide liituste osakaalusid. (allikas: ST tööühm)

Puit: ümarpuit ja energiapuit (raidmed, tüvesed, kännud) ning nendest toodetud hakkpuit. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: raidmed on raiel tekkinud oksad, ladvad ja alusmets. Tüvesed on nn laasimata võsa (nt valgustusraiel, liinialuste raiel, teeäärte raiel, kinnikasvanud rohumaalt raiel tekkiv võsa).

Puittoodete asendusefekt: näitab kui palju inimtekkelisi süsinikuheitmeid hoitakse kokku, asendades mittepuidulisest materjalist (eelkõige betoonist, terasest või fossiilsetest maavaradest) tooted **puidust** tehtud toodetega. Asendusefekti juures tuleb arvestada kõiki tekkivaid süsinikuheitmeid nii mittepuidulise kui **puidust** valmistatud toote valmistamisel ja

kasutamisel. Asendusefekti abil on võimalik hinnata puittoodete mõju kliimamuutuste leevendamisel. (allikas ST tööühm)

Põline metsamaa: maa, mis on järjepidevalt olnud **metsamaa** vähemalt alates 19. sajandi lõpust. (allikas: ST tööühm)

Märkus: Aluseks võib olla maakatte määratlus Vene üheverstasel topokaardil, kuid täpsustada saab nii varasemate kui hilisemate kaardimaterjalide abil.

Kommentaari: **Põline metsamaa** on ala, kus mets on kasvanud mitmeid metsapõlvi ja muld ning mullas olev seemnepank ning mikroelustik on tüüpilised põlisele metsale. Eesti maakate on aegade jooksul oluliselt muutunud. **Põliseks metsamaaks** ei saa lugeda alasid, mis tsaariaja lõpus või esimese Eesti Vabariigi ajal või ENSV ajal olid mittemetsamaad. Dokumenteeritult saab ühetaolist teavet maakatte osas Vene üheverstaselt topokaardilt, kuid täpsustamiseks sobivad ka teised ajaloolised kaardid, mis on kättesaadaval Maa-ameti jt kaardikeskkondadest, arhiivides ja metsaomanikul endal olemas on, et määratleda, milline ala on põline ja pidevalt metsamaa ja milline mitte. **Põlise metsamaa** vastand on uudismets. Suurimaks keerukuseks on ajalooliselt puiskiiridena ja puiskarjamaana kasutuses olnud alad – nende puhul on maaomanikul võimalik teha ise või ekspertide abil täpsustav otsus (nt suunavaks abiks puistu tihedus 1950date aerofotodel ja fotokaartidel, nõukogude perioodi varaste täpsemate topokaartide maakatte info).

Enamus üle-eestilisi kaardimaterjale on saadaval Maa-ameti XGIS portaalis, nt MaaeluGIS kaardirakenduses (<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maaeluGIS>). Vajadusel saab kasutada ka Rahvusarhiivi kaartide infosüsteemi <http://www.ra.ee/kaardid/>.

Serditud ala: **organisatsiooni** omanduses ja/või valduses olev ala, mille suhtes kohaldatakse **PEFC standardi** nõudeid. (allikas: ST tööühm)

Suuremahulised metsamajandamistööd: kuivendussüsteemi ning tee ehitamine ja rekonstrueerimine ning suurepindalised uuendusraied, mille olulised mõjud ulatuvad **serditud alast** väljapoole. (allikas: ST tööühm)

Kommentaari: Metsaomanik peab tunnetama mõju ulatuse olulisust ise ning järgima ka kohalikku sidusrühmade määratlust, siin ei ole kindlaid mõõdetavaid piirväärtusi. Nt kui lageraie lank on suurem kui 7ha ja asub teise omaniku maa kõrval või kui kuivendussüsteemi ehitamine või rekonstrueerimine piirneb teiste omanike maadega või kui tee ehitamine või rekonstrueerimine läbi teiste omanike maid. Suuremahulisust võib määratleda ka mõju ulatusega, nt kui sulgetakse või taastatakse mingi kuivendussüsteemi osa, siis selle mõju võib ulatuda kaugemale konkreetsest metsast. Metsaomanik peab suutma audiitorile põhjendada, miks mõni **metsamajandamistöö** on suuremahuline ja mõni mitte.

Taimekaitsevahend: preparaat, mida kasutatakse puude ja teiste taimede ja **puidu** kaitseks kahjurite eest või kahjurite tõrjeks või nende kahjutuks muutmiseks. (allikas: ST tööühm)

Tegevuskava: dokument, dokumentide kogum ja/või elektrooniliste andmete kogum, mille abil **organisatsioon** kirjeldab oma **metsa** ning **metsa** majandamise ja **peamiste ökohüvede** kasutamise eesmärgid ja põhimõtteid. (allikas: ST tööühm)

Märkus: **Tegevuskava** all ei peeta silmas metsamajandamiskava metsaseaduse tähenduses.

Kommentaar: **tegevuskava** ei pea olema üks dokument. Metsaomanikul peavad olema kõik **tegevuskavas** olevad andmed olemas ja leitavad. **Tegevuskava** täpsem sisu on lahti kirjutatud standardi nõuetes.

Äriline mittepuiduline metsasaadus: organisatsiooni poolt deklareeritud **mittepuiduline metsasaadus**, mida **organisatsioon** kasutab ärilistel eesmärkidel. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: **mittepuidulisi metsasaadusi** on metsas palju ja erinevaid ning Eestis on läbi igapäevase nende varumine/korjamine inimestele üldjuhul lubatud (erandid on seatud läbi looduskaitse nõuete või omaniku otsuse). **Äriline mittepuiduline metsasaadus** on saadus, millega metsaomanik ise tahab tulu saada, nt mõnes piirkonnas soovib metsaomanik ise mustikaid või kukeseeni varuda ja neid turustada. Sellisel juhul, peab metsaomanik mitmeid standardis olevaid nõudeid **mittepuiduliste metsasaaduste** osas täitma (nt määratlus **Tegevuskavas**).

Ökohüve: materiaalne ja/või mittemateriaalne väärtus, mida **ökosüsteem** inimestele pakub. Kasutatakse ka mõisteid ökosüsteemiteenus või looduse hüve. (allikas: ST tööühm)

Märkus: **Ökohüve** jaguneb materiaalseks ja mittemateriaalseks **ökohüveks**. Materiaalne **ökohüve** jaguneb **puiduks** ja **mittepuidulisteks metsasaadusteks**. **Puit** on ümarpuit ja energiapuit (raidmed, tüvesed, kännud) ning nendest toodetud hakkpuit. **Mittepuidulised metsasaadused** on jõulupuud, vihad, pähklid, marjad, seemed, ulukid, mesi jne. Mittemateriaalsed **ökohüved** on reguleerivad- või tugiteenused (nt mullateke, fotosüntees, aineringe, veerežiim, keskkonnakaitsefunktsioon, keskkonda tasakaalustav funktsioon) ja sotsiaal-kultuurilised teenused (nt võimalus puhata, looduses liikuda, elamusväärtus).

Ökoloogiline ajalis-ruumiline sidusus: **ökosüsteemi** maastikuline struktuur ja struktuurielementide ruumiline ühendatus ning nende ajaline järjepidevus, mis toetavad liikide levimist, isendite liikumist, omavahelisest kontakteerumist (otseselt või vahendajate kaudu) ja/või liikide püsimist piirkonnas. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: ökoloogiline ajalis-ruumiline sidusus sisaldab kahte komponenti: ruumiline ja ajaline. Ruumiline komponent jaotud metsaala suuruseks ja kajuks, ökoloogiliste koridoride ja ühendusalade (sh astmekivide) olemasoluks, struktuurielementide paigutuseks ja erinevat tüüpi metsaosade ruumiliseks paigutuseks ehk mosaiigiks. Ajaline komponent rõhub metsamaa, puude, struktuuride või teiste metsale jm ökosüsteemi iseloomulike osiste ajalisele järjepidevusele antud kohas.

Ökoloogiliselt väärtuslik mets: **mets**, mis hõlmab haruldasi, tundlikke ja esinduslikke **metsa ökosüsteeme**, mis kas ise või võrgustikus aitavad oluliselt kaasa **ökosüsteemi** tootlikkusele, bioloogilisele mitmekesisusele ja vastupidavusele. **Ökoloogiliselt väärtuslikuks metsaks** on loodusreservaadid, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitse- ja piiranguvööndid, hoiualad, I kategooria liikide registreeritud leiukohad ja omaniku poolt vabatahtlikult ökoloogiliselt väärtuslikuks määratud **mets**, mis on kirjeldatud tegevuskavas. **Ökoloogiliselt väärtuslikuks metsaks** võib määratleda ka riiklikus registris oleva

vääriselupaiga või metsa osa, millele **organisatsioon** on ise määratlenud väärtuslikkuse tunnused. (allikas: ST tööühm)

Ökoloogiliselt väärtuslik mittemetsamaa: olulise kuivenduse mõjuta lagedad sood (madalsood, siirdesood, rabad), kuivenduse ja olulise põlluharimise mõjuta poollooduslikud rohumaad (rannaniidud, lamminiidud, aruniidud, loopealsed, sooniidud), nõmmed ja lited ning loodusreservaatides, kaitsealade ja püsielupaikade sihtkaitse- ning piiranguvööndites ja hoiualadel asuvad (pool)looduslikud alad, I kategooria liikide registreeritud leiukohad ning **organisatsiooni** poolt vabatahtlikult ökoloogiliselt väärtuslikuks määratud mittemetsamaa. (allikas: ST tööühm)

Kommentaar: Omanik võib ökoloogiliselt väärtuslikuks metsaks ja mittemetsamaaks valida enda arvates huvitavaid või mingeid endale tähtsatena tunduvaid loodusväärtuseid. Abiks on ka II ja III kategooria liikide leiukohad, märgiliste liikide või struktuursete elementide olemasolu või koha väärtus ökoloogilise sidususe parendajana teiste ökosüsteemide ja elupaikade vahel.

Ökosüsteem: elusorganismidest ja eluta keskkonnast koosnev ja nende vastastikustel seostel põhinev funktsionaalne kompleks. (allikas: Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon, 1992, artikkel 2)

4. PEFC standardi sisu ja nõuded

4.1. PEFC standardi üldpõhimõtted:

- 4.1.1. **PEFC standardi** nõuded kehtivad **serditud alal** kõikide tegevuste kohta, mis mõjutavad **organisatsiooni** PEFC nõuetele vastavust.
- 4.1.2. **Organisatsioon** võib sertifitseerimisel osaleda volitatud isiku kaudu, kuid **organisatsioon** peab olema teadlik sertifitseerimisega kaasnevatest kohustustest.

Kommentaar: volitatud isiku kaudu võib tähendada ka metsasertifitseerimist grupi kaudu, ehk läbi grupisertifitseerimise, kus organisatsiooni esindab grupi haldaja.

- 4.1.3. **PEFC sertifikaat** hõlmab kogu **organisatsiooni** omanduses ja/või valduses olevat **metsamaad**, mis koosneb:

- a) **metsamaast**, kus kohaldub metsaseadus ja mille osaline sertimine ei ole lubatud;
- b) **organisatsiooni** poolt täiendavalt määratud puude ja/või põõsastega aladest, mis vastavad **metsamaale** esitatud struktuurinõuetele, kuid mis ei klassifitseeru metsaseaduse järgi **metsamaaks** (nt **istandikud**, põõsastikud, puisniidud, puisrabad, pargid, dendraariumid, arboreetumid, puistaimkattega püsirohumaad jt).

Kommentaar: punkt a) ütleb, et Eesti Metsaseaduse alusel oleva **metsamaa** osaline sertimine ei ole lubatud, mis tähendab, et kui metsaomanik soovib taotleda PEFC metsamajandamise sertifikaati, siis kuuluvad kõik tema Metsaseaduse alusel olevad metsad sertimisele, sh ka alad, kus mets on otsesest majandamisest väljas (nt metsaomanik ei planeeri seal teha **metsamajandamistöid** või mets asub sihtkaitsevööndis). See annab võimaluse kogu müüdava puidu puhul kasutada väidet „PEFC-sertifitseeritud“ ning välistab võimalikud pettused sertifitseerimata puidu segunemiseks serditud puiduga ning sertimata puidu sattumise PEFC tarneahelasse.

Punkt b) ütleb, et lisaks Metsaseaduse alusel olevale metsamaale võib metsaomanik sertida mittemetsamaid, millel kasvab puid ja põõsaid, nt **istandikud**, põõsastikud, puisniidud, puisrabad, pargid, dendraariumid, arboreetumid, puistaimkattega püsirohumaad. Eesmärgiga, et ka sealt pärit puitu oleks võimalik turustada PEFC puiduna, kui neid alasid majandatakse vastavuses PEFC nõuetega.

Metsaomanik peab ise määratlema, milline mittemetsamaale rajatud puistu on **istandik** ja milline on metsastumise või **metsastamise** järgselt tekkinud **mets** (PEFC alusel **metsamaale istandikke** rajada ei tohi). Eesti Metsaseaduse alusel on võimalik mittemetsamaa metsastamisel metsauuenduseks lubatud puuliigiga ala lugeda metsamaaks, kui selle pindala ja liitus vastavad metsa tunnustele. PEFC annab õiguse nimetada neid alasid **istandikeks**, kui metsaomanik seda soovib. Seega peab sellisel alal olema kõlviku tunnuseks „istandik“ ja selle ala andmeid ei tohi edastada Metsaregistrisse (kuna Metsaregistris tohivad olla vaid metsamaa kõlvikuga alad). Istandikke võib sertida osaliselt.

- 4.1.4. **Organisatsioon** peab **PEFC standardi** nõudeid järgima kogu **organisatsiooni** omanduses ja/või valduses oleval **metsamaal** ja **organisatsiooni** poolt **PEFC sertimiseks** määratud **istandikes**.
- 4.1.5. Kui kinnisasja omandi või valduse osas esineb põhjendatud vaideid, siis ei kuulu vaidlusalune ala sertimisele ning sealt pärit **puitu, mittepuidulisi metsasaadusi** ja teisi **ökohüvesid** ei tohi turustada **PEFC väitega**, kuniks vaie on lahendatud.

Kommentaar: Põhjendatud vaieteks võivad olla omandiga seotud ebaselgused, nt kaasomandi küsimused (kokkulepped kaasomanike vahel, omandivaidlus) või pärimisküsimused.

- 4.1.6. Kui kehtivat **PEFC sertifikaati** omav **organisatsioon** omandab ja/või suurendab valduses olevaid metsamaid, siis käsitletakse ka neid alates omandamisest **serditud alana**.

Kommentaar: Kui metsaomanik ostab juurde metsamaid, siis nendele aladele laieneb sertifikaat tehingu jõustumise hetkest. Mittemetsamaale, sh **istandikele** laieneb sertifikaat hetkest, millal metsaomanik määrab need alad serditud alade hulka, seni nendelt aladelt pärit puit ei ole PEFC puit.

- 4.1.7. **Organisatsioon** ei vastuta kooskõlastamata tegevuste eest, mis on läbi viidud kolmandate isikute poolt **organisatsiooni** maal ja/või enne omandamist eelmise omaniku poolt. **Organisatsioon** peab sellistest tegevustest põhjustatud puudused võimalusel kõrvaldama ja **PEFC standardi** nõuetega vastavusse viima ühe aasta jooksul alates kinnisasja omandamisest või mõjuvate põhjuste korral määrama pikema tähtaja.

Kommentaar: Kui metsaomaniku maal on kolmas isik PEFC nõuetele mittevastavaid tegevusi teinud, siis selle eest ei vastuta metsaomanik, nt naaber on sõitnud metsaomaniku maale roopad. Metsaomanik peab tagama, et sellised asju ei juhtu ja kui on juhtunud, siis laskma rikkujal need korda teha või kui korda tegemine pole võimalik, siis nõudma hüvitamist (metsaomaniku tellitud töövõtjate poolt tehtud rikkumised on metsaomaniku vastutusel).

Kui maa omandamisele eelnevalt on eelmine omanik teinud tegevusi, mis ei vasta PEFC nõuetele peab metsaomanik need kõrvaldama. Kõrvaldamiseks on ettenähtud ülemineku periood. Üleminekuperiood on lubatud näiteks järgmiste tegevuste korral: õlireostuse ja prügistamise likvideerimine, kraavide puhastamine raidmetest, roobaste tasandamine, lõhutud teede korrastamine, metsauuenduse rajamine, kui eelmine omanik ei ole seda tähtaegselt teinud.

- 4.1.8. **Organisatsioon** peab oma tegevuse üle arvestust pidama viisil, mis võimaldab tõendada **PEFC standardi** nõuetele vastavust.

Kommentaar: Metsaomanikul peab olema süsteem, kuidas ta oma metsi haldab ja majandab, millisel viisil ja kus ta planeerib oma **metsamajandamistöid** ja peab tehtud tööde üle arvestust. Audiitor võib nõuete täitmise kontrollimiseks küsida mitmesuguseid kirjalikke tõendusmaterjale (nt metsateatise, raieõiguse võõrandamise lepinguid, koolitustel osalemise kinnitusi või juhendamisi), aga metsaomanikul on ka võimalus osade nõuete täitmist selgitada

suuliselt (kui standardis otsest nõuet kirjaliku dokumendi osas ei ole). Kokkuvõtvalt peab metsaomanikul oleme sisse seatud organisatsiooni suurust arvestav juhtimissüsteem.

- 4.1.9. **PEFC väiteid** toodete pärinemise kohta **serditud alalt** võivad kasutada üksnes **organisatsioonid**, kellele on omistatud **PEFC sert.**
- 4.1.10. **Organisatsioonil** on õigus omistada **puidule, mittepuidulistele metsasaadustele ja peamistele ökohüvedele PEFC väidet**, teavitamaks tarbijaid ja PEFC tarneahela sertifikaati omavaid kliente, et toode pärineb **serditud alalt**.
- 4.1.11. **PEFC väidet** tohib kasutada ainult **serditud alalt** pärineva ümarpuidu, hakkpuidu, energiapuidu ja **mittepuiduliste metsasaaduste** ning teiste **peamiste ökohüvede** puhul.

Kommentaar: Kui metsaomanik turustab puitu, siis kogu tema serditud metsast saadav puit on PEFC-sertifitseeritud ning ta võib veeselehele, puidu üleandmise-vastuvõtu aktile ja arvele märkida müügiväiteks „100% PEFC-sertifitseeritud“ ja/või „100% PEFC Certified“.

- 4.1.12. Kui **PEFC standardis** pole nõuete täitmise piirnorme täpsustatud, siis kehtivad õigusaktides sätestatud nõuded.

Kommentaar: PEFC standardisse on määratud piirnormid kui need on erinevad Eesti õigusaktidest, teistel juhtudel on aluseks Eestis kehtivate õigusaktide piirnormid. Nt: PEFC standard ei luba kahjustada metsa pinnast. Pinnas kahjustamise piirnormid on sätestatud Metsa majandamise eeskirjas (MME) §19.

- 4.1.13. Kui **PEFC standardis** pole nõuete täitmise tõendamiseks kirjaliku fikseerimise kohustust, võib **organisatsioon** nõuete täitmist tõendada suuliselt. Kui **organisatsioonil** on lubatud selgitada punkti suuliselt, siis juhul, kui auditi käigus selgub, et see ei ole piisav, on audiitoril õigus nõuda vastava teabe esitamist kirjalikult.

Kommentaar: PEFC sertifikaati võivad taotleda kõik metsaomanikud, kellel on metsamajandamise osas erinevad huvid ja ootused ning kelle metsamaa pindalad on väga erinevad. Tulenevalt metsaomanike suuruse erinevusest võib metsaomanik (enamasti füüsilisest isikust metsaomanik või nn ühe-mehe-firma metsaomanik) standardi nõuete täitmist suuliselt tõendada, kui standardis ei ole sätestatud kirjaliku (sh elektrooniline) esitamise nõuet.

Suurema metsaomaniku (kelle ettevõttes on mitmeid töötajaid) korral võib ka suuliselt selgitada, kuid siin tuleb lähtuda asjaolust, et kõik asjasse puutuvad töötajad on üheselt nõuete täitmise tõendamisest ühtemoodi aru saanud. Suuremate metsaomanike korral on soovituslik nõuete täitmise tõendamine kirjalikult (sh elektrooniliselt). Suurema metsaomaniku korral annab kirjalik vormistamine võimaluse tutvustada dokumente töötajaskonnale ja tagada kõikide vajalike töötaja/ametikohtade ühetaoline teavitamine.

Kui audiitor leiab, et suuline tõendamine ei ole piisav või suurema metsaomaniku korral ei ole kõik töötajad ühtemoodi suuliselt selgitanud, siis peab metsaomanik vajalikud põhimõtted ühese arusaamise ja selguse tagamiseks kirjalikult vormistama.

- 4.1.14. Auditeerimisel jälgitakse **PEFC standardi metsamajandamistöõde ja metsaparandustööde** nõuete täitmist indikaatorite abil. Indikaatori kasutamine auditeerimisel peab olema aja- ja asjakohane ning lähtuma metsatüübist, tehtava töö eesmärgist, maakasutuse ajaloost ja teistest eripäradest.

Kommentaar: Kuna metsad ja nendes tehtud tööd on erinevad (kasvukohatüüp, koosseis, serditud mittemetsamaa, varasemad tehtud **metsamajandustööd**), siis on audiitoril küllaldane vabadus otsustada milliste näitajate alusel ta hindab tööde nõuetele vastavust konkreetsel eraldisel. Mitmeid standardi nõudeid ei pea täitma iga eraldise põhiselt, vaid suuremal auditeeritava alal. Audiitor peab auditi käigus hindama, kas konkreetsel eraldisel oli mõistlik mõnda nõuet täita või täitmata jätta, kui seda on täidetud mõnel teisel eraldisel (nt nektarit ja õietolmu pakkuvaid puid ja pöösaid ei ole jäetud kõikidele eraldistele või lamapuitu ei ole jäetud igale eraldisele). Sellisel juhul peab metsaomanik audiitorile suutma selgitada, miks neid elemente ei ole antud eraldisele jäetud. Mõned standardi punktid aga kehtivad eraldisepõhiselt, nt ei tohi eraldise pinnast kahjustada või peab kraavidest raiel tekkinud voolu takistused koristama.

- 4.2. **Istandikele** võivad kehtida erandid, mis on toodud nõuetes ja Lisas 1.

- 4.3. **Istandiku** majandamisel tuleb järgida Head Põllumajandustava. Auditeerimisel võib kahtluste või kaebuste korral kontrollida ettekirjutuste olemasolu asjakohastest riigiasutustest ja riiklikest registritest.

Kommentaar: Istandikud asuvad mittemetsamaal ja seal ei pea lähtuma Metsaseaduse ja selle alamõigusaktidest, vaid vähemalt Heast Põllumajandustavast. Kui istandikke majandada agrotehniliselt (mullaharimine, väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine jne) sarnaselt kui metsa, siis on Hea Põllumajandustava täidetud. Ettekirjutuste olemasolu saab kontrollida näiteks PRIA ja PTA registritest.

- 4.4. **Istandiku** või **istandike** grupi piirkonna ümber on jäetud **puhverriba** ja **serditud alal** on määratletud leevendusalaena loodust toetavad säästliku majandamisega looduslikud või poollooduslikud piirkonnad, nt **metsad**, sood, niidud jm maakatted, mis täidavad keskkonna-, ökoloogilisi, kultuurilisi ja/või sotsiaalseid funktsioone. Kui **serditud alal** puuduvad looduslikud või poollooduslikud piirkonnad, nt **metsad**, sood, niidud jm maakatted, siis on jäetud osa **istandikuks** sobivat ala looduslikku arengusse, et täita loodust toetavaid funktsioone.

Kommentaar: Ümber iga istandiku või kui istandikud moodustavad väikesel maa-alal grupi, siis ümber äärmiste istandike tuleb jätta vähemalt 5 m puhverala, kuhu ei istutata istandike puid ega ei külvata kultuurtaimi. Kui puhverala niidetakse, siis järgitakse pool-looduslikele kooslustele ettenähtud korda. Kui on soov puhverala sisustada puittaimedega, siis sinna jäetakse kasvama vaid kodumaised puu- ja pöösaliigid, mida ei raiuta ülepinnaalsetel vaid puistut kujundatakse valikuliselt.

NB: Nõue ei kehti seemlates (seemla – kloonidest või perekondade vanematest koosnev metsapuu seemnete tootmiseks rajatud puuistandik, mis on piisavalt isoleeritud või hoitud selliselt, et välistest allikatest tolmemist on välditud või vähendatud ning mida majandatakse sagedase, rikkaliku ja lihtsasti varutava seemnesaagi tootmiseks. Seemla peab olema kinnitatud Keskkonnaameti poolt).

5. Juhtimine

- 5.1. **Organisatsioon** kohustub järgima **PEFC standardit** ja teisi kohaldatavaid PEFC nõudeid.

Kommentaar: Teised kohaldatavad nõuded on nt PEFC kaubamärgi kasutamise nõuded, mis tulenevad rahvusvahelisest standardist PEFC ST 2001 „PEFC kaubamärkide reeglid – nõuded“ ja EMSNi protseduuridest PEFC EGD 1005 „PEFC kaubamärkide kasutuslitsentside väljastamise kord Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu poolt“. Kui metsaomanik on liitunud PEFC grupiga, siis ka grupisertifitseerimise nõuded PEFC EST 1002 „Metsamajandamise grupisertifitseerimise nõuded“.

NB: Kui metsaomanik on liitunud PEFC grupiga, siis mitmeid PEFC nõudeid saab täita grupi tasandil. Need punktid on välja toodud grupistandardis.

- 5.2. **Organisatsioon** kinnitab **PEFC standardi** nõuete järgimist ning kinnitus peab olema avalikkusele kättesaadav **organisatsiooni** või **EMSNI** kodulehel või mõnes teises avalikkusele kättesaadavas registris/andmebaasis.

Indikaatorid: Kinnitus on avaldatud **organisatsiooni** või **EMSNI** kodulehel või mõnes teises avalikkusele kättesaadavas registris/andmebaasis.

Kommentaar: PEFC standardi nõuete järgimist on võimalik kinnitada vabas vormis endale sobiva kinnitusega, nt „/Metsaomaniku nimi/ järgib PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standardi nõudeid“ või „/Metsaomaniku nimi/ kinnitab, et järgib PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standardi nõudeid“.

Kui metsaomanikul on enda koduleht, siis peab kinnitus oleme kergesti leitav sellelt lehelt. Kui metsaomanikul kodulehte ei ole, siis võib kinnituse lisada Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu kodulehele (kus on vastav koht) või paluda metsakorraldajal lisada see lause metsamajandamiskavasse või metsainventeerimise andmete juurde. Kui metsaomanik on liitunud PEFC grupiga, siis võib vastav kinnitus olla ka grupihaldaja kodulehel.

5.3. Organisatsiooni juhtimissüsteem

Kommentaar: Väike metsaomanikul on seda peatükki pisut kohmakas täita, kuid see on rahvusvahelise PEFC põhimõte, et metsaomaniku ettevõtte ja juhtimine oleks süsteemne. Ka väike metsaomanik peab enda jaoks need nõuded läbi mõtlema, lihtsalt juhtimissüsteemi ulatus on väiksem.

Kui tegu on ettevõttega, millel on töötajad, siis on oluline ettevõtte juhtkonnapoolne initsiatiiv võtta standardi täitmise kohustus, omada pikka vaadet ja jälgida müügi- ja teenuseturu muutusi, ohjata ja suunata protsesse, planeerida eelarvet ja rahavooge. Juhtkond vaatab teatava regulaarsusega üle protsessid ja põhimõtted ning vajadusel muudab või uuendab neid juhtimissüsteemi täiustamiseks ja efektiivistamiseks.

- 5.3.1. **Juhtimissüsteem** peab sisaldama **metsamajandamistöode** kavandamise, korraldamise, tegemise, seiramise ja tulemuste hindamise põhimõtteid ning **metsamajandamistöode** keskkonnakaitseliste, sotsiaalsete ja majanduslike mõjude hindamise põhimõtteid.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja töötatud põhimõtted ja määratletud seire regulaarsus.

- 5.3.2. **Organisatsioon** peab süstemaatiliselt täiustama **juhtimissüsteemi** vastavalt **jätksuutliku metsamajandamise** nõuetele.

Kommentaar: Metsaomanik peab juhtimissüsteemi hoidma aja- ja asjakohasena, kõige minimaalsem on, kui nt auditi käigus leitakse puuduseid, siis metsaomanik parandab need.

- 5.3.3. **Organisatsioon** peab välja töötama **juhtimissüsteemi** põhimõtted ja määrama **PEFC standardi** nõuete eest vastutaja(d).

*Märkus: Kui organisatsiooniks on füüsiline isik, siis on ta vaikimisi **PEFC standardi** nõuete eest vastutaja, kui ta ei ole selleks volitanud kedagi teist.*

*Indikaatorid: **Juhtimissüsteemi** põhimõtted on välja töötatud ja vastutaja(d) määratud. Organisatsioon on võimeline esitama vähemalt järgnevat teavet: **organisatsiooni** struktuur, **PEFC standardi** nõuete eest vastutaja(d), dokumentide ohjamise põhimõtted, **kohaliku kogukonnaga** suhtlemise põhimõtted, sisekontrolli läbiviimise põhimõtted, vaidluste ja kaebuste lahendamise põhimõtted.*

Kommentaar: Kui ettevõtte töötajad suudavad suuliselt ühtemoodi selgitada, milline on ettevõtte juhtimissüsteem ja kuidas toimivad protsessid ning millised on ettevõtte (**metsamajandamistöõde** kavandamise, korraldamise, teostamise, seiramise ja tulemuste hindamise) põhimõtted, siis ei pea juhtimissüsteemi kirjeldus olema dokumenteeritud.

Vastutavad töötajad või ametikohad võib määrata PEFC standardi nõuete kaupa või ettevõtte protsesside kaupa ehk audiitoril peab olema teada, kelle käest mingit teemat küsib.

Füüsilisest isikust metsaomanik või nn ühe-mehe-firma metsaomanik võib kirjeldada, et ise korraldab **metsamajandamistöõd**, ise kontrollib nende kvaliteeti ja ise vastutab protsesside eest.

6. Kavandamine

- 6.1. Riske ja võimalusi arvestavad tegevused

- 6.1.1. **Organisatsioon** peab hindama oma tegevusega seotud riske ja võimalusi, et tagada vastavus **PEFC standardi** nõuetele. Riskide ja võimaluste hindamine peab olema aja- ja asjakohane ning arvestama organisatsiooni suurust ja tegevuse ulatust.

*Indikaatorid: **Organisatsioonil** on riskide ja võimaluste hindamiseks metoodika. Riskid ja võimalused on hinnatud.*

Kommentaar: Mõeldakse tegevusega seotud võimalusi ja võimalikke riske, mis võivad kaasneda standardi täitmisega. Riske ja võimalusi tuleb hinnata enne sertimist, kui ka teatud perioodide tagant serdi omamise ajal ja protsesside olulise muutmise järgselt või uue protsessi loomise järgselt. Kui metsaomanik leiab, et tal on vajalik need kirjalikult vormistada, siis teeb vastava dokumendi või kirjeldab riskid tegevuskavas.

Tegemist on metsaomaniku tegevusega (protsessiga) seotud riskide ja võimaluste kirjeldamisega (ei ole SWOT analüüs). Tegevuse (protsessi) juures tuuakse välja, milliseid riske või võimalusi see endas sisaldab. Nt tegevus – raiumine, seal riskiks näiteks, et võib kahjustada

pinnast; võimaluseks näiteks, et võimaldab pakkuda ühiskonnale ja tarbijatele puitu ning vähendada seeläbi fossiilsete maavarade kasutamist.

Riskide näited: kas ja mil määral omaniku tegevus mõjutab vahetuid naabreid, kogukonna jaoks olulisi metsatükke, kuidas vähendada raietegevuse kahjulikku mõju keskkonnale, kuivendussüsteemi hooldamisega. Pole piisavalt ressursse (nii rahalisi vahendeid kui teadlikku tööjõudu), et hakata standardit rakendama ja/või juhtimissüsteemi ja ettevõtte põhimõtteid kirjeldama. Standardi täitmine võtab rakendamise faasis liialt ressursse (et tõsta töötajate või koostööpartnerite teadlikkust nõuetest, kas eelarves on vahendid töötajate koolitamiseks või auditeerimiseks). Riskidena võib olla näiteks välja toodud liigne bürokraatia, varasemast pisut erineva ja laiema vaate loomine oma metsa majandamisele, või väiksem tegutsemisvabadus (mis võivad, aga ei pruugi kaasneda arvestades majandamisel mitmeid erinevaid mõjusid – sotsiaalseid, kultuurilisi või keskkonna-alaseid).

Võimaluste näited: Ärivõimalus, metsade majandamise mitmekesistamine, uute töövõtete kasutamine või uute suundadega arvestamine metsakasvatuses. Võimalus läbi mõelda oma tegevused ja planeerida tööd efektiivselt (et ei tegutseks uisapäisa või hetkeemotsiooni ajel). Läbi juhtimissüsteemi loomise või korrastamise ja tegevuste läbimõtlemissel on võimalus tööd efektiivselt planeerida ja läbi selle säästa raha. Metsas tehtavad tegevused on läbi viidud jätkusuutlikult ja keskkonda arvestavalt. Olen kaardistanud sidusrühmad ja oskan nendega arvestada, olen välja töötanud süsteemi nendega suhtlemiseks. Olen mõelnud klientide ja nende vajaduste peale. Mingites turusituatsioonides on paremini võimalik turustada serditud materjali ja/või saada serditud metsamaterjali müügil kõrgemat hinda. Saada kolmanda sõltumatu osapoole poolt tunnustatud vastutustundliku majandamise eest (sertifikaat). Standard utsitab saama uusi teadmisi ja infot uutest suundadest ja praktikatest metsamajandamise kohta ja neid rakendama oma metsas. Läbi protsessipõhise käitumise, võimalusi nähes ja riske arvestades on mul võimalik hoida mets heas tootlikkuses.

6.2. Mõjutatud sidusrühmad

6.2.1. **Organisatsioon** peab määratlema **metsamajandamistöödest mõjutatud sidusrühmad** ning nende võimalikud vajadused ja ootused.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja toodud **mõjutatud sidusrühmad**, nende võimalikud vajadused ja ootused.

Kommentaar: **Sidusrühmade** määratlemiseks piisab, kui välja tuua sidusrühmade tüübid/grupid, mitte konkreetsete organisatsioonide nimeliselt. **Metsamajandamistöödest** mõjutatud sihtrühmad on nt: kohalikud kogukonnad, metsaomaniku töötajad, metsamaa vahetud naabrid, piirkondlikud ettevõtjad (nt lumelükkajad või toitlustajad), valitsusasutused, kohalikud omavalitsused, kliendid (Eesti kohalikud puidutööstused, koostootmisjaamad, ümarpuidu eksportöörid, puhkajad ja looduses liikujad, jõulukuuskede ostjad jne) ja tarnijad (töövõtjad).

Metsaomanik määratleb ise vastavalt oma metsa paiknemisele, kas tema metsas on üldkasutatavaid kohti, nt läbib metsa suusarada või matkatee, mida kasutavad metsamaa vahetud naabrid või kohalikud kogukonnad (siia alla ei kuulu igaüheõigusega tagatud marjade ja seente varumine), sellisel juhul määrab metsaomanik sidusrühma tüübiks/grupiks vastavalt kas kohalikud kogukonnad või metsamaa vahetud naabrid.

Määratlemine toimub üldjuhul kirjalikult, kuid võib esitada audiitorile ka suuliselt (enamasti füüsilisest isikust väikese metsa omanik või nn ühe-mehe-firma metsaomanik).

6.3. Tegevuskava

6.3.1. **Tegevuskava** peab põhinema kõikidel kohalikel, riiklikel ja rahvusvahelistel õigusaktidel ning olemasolevatel maakasutuse või muudel ametlikel planeeringutel.

6.3.2. **Organisatsioonil** peab olema aja- ja asjakohane ülevaade oma **metsast**.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on **mets** inventeeritud ja kaardistatud vastavalt õigusaktidele ja kehtestatud planeeringutele. **Organisatsioonil** on sõnastatud põhimõtted, kuidas tagada **metsa** aja- ja asjakohased inventeerimisandmed.

Kommentaar: Paljude metsaomaniku jaoks on kehtiv metsamajandamiskava see dokument, kus on asjakohane ülevaade tema metsast. Sellisel juhul on metsaregistris olemas kõik vajalikud andmed koos kaardimaterjaliga. Kui metsaomanik metsa või mõnda metsaosaga ei majanda, siis ei pea olema õigusaktide kohaselt kehtivaid inventeerimisandmeid. Nii võibki metsaomaniku põhimõtte olla ka selline, et ta inventeerib ja kaardistab metsa siis, kui ta hakkab seda majandama. Siiski peab kogu metsamaa olema vähemalt üks kord inventeeritud ja kaardistatud varasemalt, sest metsaomanikul peab olema ülevaade oma metsast (sh kaardimaterjal). See on vajalik selleks, et metsaomanikul oleks teada kus paikneb ja milline on tema metsaolem, kas seal on ja kus paiknevad loodusväärtused, ning ta oskaks neid kaardil ja metsas audiitorile näidata.

Serditud ala kohta peab samuti metsaomanik andmeid omama, nt kus on väärtuslik põllumaa (mida ei tohi metsastada).

Kõik metsaomanikud võivad kirjeldada suuliselt, kuidas nad oma metsaandmeid aja- ja asjakohastena hoiavad. Kui omanik leiab, et tal on vajalik need kirjalikult vormistada, siis ta teeb vastava dokumendi või kirjeldab põhimõtted tegevuskavas. Nt: Metsaomanikul võib olla põhimõtte, et ta ajakohastab inventeerimisandmed või metsamajandamiskava siis, kui saab läbi 10-aastane kava kehtivusperiood (sest inventeerimisandmed kehtivad 10 aastat). Tehtud **metsamajandamistöode** kohta võib metsaomanik teha märkmeid metsamajandamiskavasse (eraldis, tehtud töö nimetus, kogus, kuupäev jne). Metsaomanik võib ka ise metsa takseerida ja andmeid moodustada, kuid kui tal pole metsakorraldaja tunnistust, ei saa neid andmeid kanda metsaregistrisse.

6.3.3. **Organisatsioonil** peavad olema välja töötatud majandamis põhimõtted, millega vähendatakse riske **ökosüsteemi** kahjustamiseks ja seisundi halvenemiseks ning põhimõtted, millega toetatakse ökosüsteemi pikaajalise hea seisundi tagamist.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja töötatud majandamis põhimõtted, millega toetatakse **ökosüsteemi** head seisundit pikaajaliselt.

Kommentaar: Metsaomanik võib välja töötada või suuliselt kirjeldada täpsemaid majandamis põhimõtteid, kuid ta võib kasutada ka üldiseid PEFC jätkusuutliku metsanduse põhimõtteid. Metsaomanik peab teadma põhimõtteid ja oskama need vajadusel audiitorile selgitada. Kui metsaomanik majandab metsa PEFC standardile vastavalt, siis vähendabki riske ökosüsteemide kahjustamiseks ja seisundi halvendamiseks. Nt uuendab raiesmikud kiiresti ja kasvukohale sobiva puuliigiga, teeb õigeaegselt hooldusraiet, jätab kasvama säilikipuid, ei vea metsast välja kogu lamapuitu, jätab puhverribasid.

6.3.4. Tegevuskava peab sisaldama vähemalt:

Kommentaar: Tegevuskava on kas kokkuvõttev üksikdokument, dokumentide kogum ja/või elektrooniliste andmete kogum, mille abil omanik kirjeldab oma metsa ning metsa majandamise ja peamiste ökohüvede kasutamise eesmärgi ja põhimõtteid. Tegevuskava all ei peeta silmas metsamajandamiskava metsaseaduse tähenduses, see võib olla üks tegevuskava osa.

Metsaomanik võib aga tegevuskavaks koondada kõik standardi nõuete täitmist tõendavad tegevused, kõik standardi punktid, mis on kindlasti vajalik esitada kirjalikult (nt standardi p 5.3. juhtimissüsteemi kirjeldus, p 6.3.1. põhimõtte kirjeldus, kuidas omanik tagab metsa aja- ja asjakohased inventeerimisandmed, punktis 6.3.3. e) toodud jätkusuutliku metsamajandamise pikaajalised eesmärgid).

- a) kohustust järgida **PEFC standardi** nõudeid;
- b) maatükkide kasutamise otstarvet;
- c) maatükkide planeeritavaid kasutusviise;
- d) kokkuvõtet **metsa** kirjeldavatest andmetest (sh maakasutuse pindalaline jaotus, puistu arenguklasside pindalad peapuuliikide lõikes, **ökoloogiliselt väärtusliku metsa** ja **ökoloogiliselt väärtusliku mittemetsamaa** pindala ja/või osakaal), olulise **keskkonnakaitse funktsiooniga metsa**, **keskkonda tasakaalustava funktsiooniga metsa** ja kultuuriliste väärtustega **metsa** olemasolu);
- e) **jätkusuutliku metsamajandamise** pikaajalisi eesmärgi;
- f) keskmist aastast raiepindala ja/või -mahtu ja selle põhjendust.

Indikaatorid:

Punkt a): Kinnitav lause on leitav **organisatsiooni** kodulehel, **EMSNI** kodulehel, või mõnes teises avalikkusele kättesaadavas registris/andmebaasis.

Kommentaari: PEFC standardi nõuete järgimist on võimalik kinnitada vabas vormis endale sobiva kinnitusega, nt „/Metsaomaniku nimi/ järgib PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standardi nõudeid“ või „/Metsaomaniku nimi/ kinnitab, et järgib PEFC Eesti jätkusuutliku metsamajandamise standardi nõudeid“.

Kui metsaomanikul on enda koduleht, siis peab kinnitus oleme kergesti leitav sellelt lehelt. Kui metsaomanikul kodulehte ei ole, siis võib kinnituse lisada Eesti Metsasertifitseerimise Nõukogu kodulehele (kus on vastav koht) või paluda metsakorraldajal lisada see lause metsamajandamiskavasse või metsainventeerimise andmete juurde. Kui metsaomanik on liitunud PEFC grupiga, siis võib vastav kinnitus olla ka grupihaldaja kodulehel.

Punkt b): **Organisatsioonil** on määratletud maatükkide otstarve.

Kommentaari: Igale eraldisele tuleb määrata maatüki otstarve, nt: majandatav mets (looduskaitse piiranguteta ja eelkõige metsaseaduse alusel majandatavad metsad), looduskaitse piiranguga mets, veekaitse mets, muinsuskaitse piirangutega mets, istandik, puhkemets, keskkonnakaitse funktsiooniga mets, ökoloogiliselt väärtuslik mittemetsamaa. Ühel eraldisel võib olla ka mitu otstarvet, nt on eraldi nii looduskaitse kui ka muinsuskaitse piiranguga mets. Otstarve on määratletud metsamajandamiskavas või

metsaomaniku infosüsteemis. Ühel eraldisel võib olla mitu otstarvet, nt looduskaitse ja muinsuskaitse piiranguga mets.

Punkt c): **Organisatsioonil** on määratletud maatükkide kasutusviisid.

Kommentaar: Metsaomanik peab määrama igale eraldisele kasutusviisi, ehk mis eesmärki/kasutust see eraldi täidab. Mõnel juhul tuleb kasutusviis otstarbest. Kasutusviisid on nt: puiduvarumine, kasemahla varumine, jõulupuude kasvatamine, teised ärilised ökohüved. Kasutusviisid on määratletud metsamajandamiskavas või metsaomaniku infosüsteemis. Ühel eraldisel võib olla mitu kasutusviisi, nt puiduvarumine ja teised ärilise ökohüved (nt noorendikus seal renditud mesitarudele).

Punkt d): **Organisatsioonil** on kirjalik (sh andmebaasid) kokkuvõtte **metsa** kirjeldavatest andmetest.

Kommentaar: Metsaomanikul peab olema aja- ja asjakohane ülevaade oma metsadest. Ta saab andmed kas inventeerimisandmetest, metsaomaniku enda infosüsteemist. Neid andmeid ei pea eraldi tegevuskavasse kopeerima, vaid infosüsteemi võib lugeda tegevuskava osaks. Metsaomanik peab teadma vähemalt: metsamaa pindala puuliikide ja vanuseklasside, arenguklasside või tööfondide lõikes; looduskaitse piirangutega metsamaa pindala, kasutusviiside pindala.

Punkt e): **Organisatsioon** on kirjalikult sõnastanud **jätkusuutliku metsamajandamise** pikaajalised eesmärgid.

Kommentaar: Metsaomanik võib sätestada pikaajalised eesmärgid üldiselt või kasutusviiside põhiselt jne. Nt: jätkusuutliku metsamajandamise pikaajalised eesmärgid on puiduvarumine, marjade müük, jahindus ja loodusväärtuste säilitamine/hea seisundi tagamine. Metsaomanik saab pikaajalised eesmärgid kirjutada nt metsamajandamiskavasse või ühe punktina tegevuskavasse või ettevõtte arengukavasse või ettevõtte strateegiasse.

Punkt f): **Organisatsioon** on esitanud keskmised aastased raiepindalad ja/või -mahud ning selle põhjenduse.

Kommentaar: Metsaomanik peab olema välja arvutanud jätkusuutlikud raiepindalad ja/või raiemahud. Need võivad pärineda metsamajandamiskavast või metsaomaniku infosüsteemist või koostatud selle kohta eraldi hinnang või määratud ettevõtte arengukavas ettevõtte strateegias.

- 6.3.5. Kui **organisatsioon** tegeleb **äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** pakkumisega, siis tuleb esitada ka **organisatsiooni äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** aastaseid planeeritavaid kasutusmahud ja/või -pindala, mis tagavad nende pikaajalise jätkusuutlikkuse.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja töötatud **äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** jätkusuutlikkuse hindamise põhimõtted. **Organisatsioon** on esitanud aastased jätkusuutlikud kasutusmahud ja/või -pindalad.

Kommentaar: Kui metsaomanik tegeleb **äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** pakkumisega, siis peab see olema kirjalikult sätestatud (nt

tegevuskavas). Kui metsaomanik ei paku ärilisi ökohüvesid ja/või mittepuidulisi metsasaadusi, siis sellekohast täiendavat kirjeldust ei ole vaja kuhugi lisada.

Näiteks metsaomanik tegeleb jõulukuuskede müügiga, siis määrab, et jätkusuutlik on neid varuda näiteks valgustusraiel raiutud puudest või elektriliinide alt. Või metsaomanik tegeleb kasevihtade tegemisega, siis määrab, et jätkusuutlik on neid toota näiteks noorendikus puude alumistest okstest. Või metsaomanik tegeleb mustika varumisega, siis määrab, et jätkusuutlik on neid intensiivselt varuda 70% mustikametsade aladest. Või metsaomanik rajab metsa matkatee ja määrab, et jätkusuutlik kasutus on, kui alustaimestik ei saa pöördumatuid kahjustusi matkatee kõrval ning kuidas ta plaanib tegeleda prügistamise ohuga.

- 6.3.6. **Metsamajandamistööde** kavandamisel ja **metsa** majandamisel lähtutakse teaduspõhisest lähenemisest ja tuginetakse varasemale heale praktikale.

Indikaatorid: **Organisatsioon** kirjeldab kasutatavaid praktikaid ja selgitab vajadusel, kuidas kasutatakse metsanduslikke alusteadmisi ja uuemat teaduspõhist teavet metsamajandustöödel.

Kommentaari: Teaduspõhine lähenemine võib olla teadusartiklite ja avaldatud teadustööde lugemine, avalike uuringute raportite ja avalike projektide aruannetega tutvumine, riiklike inventuuride ja seire tulemustega tutvumine. Metsa majandamisel on oluline ka tugineda varasemale heale praktikale, osaleda konverentsidel, koolitustel ja infopäevadel, lugeda erialaartikleid, osaletakse aruteluringides jms. Loetud materjalid on soovitatav hoida kas paberil sahtlis või kaustas, kuid enamus on võimalik säilitada pdf jm elektroonsel kujul. Nende ettenäitamine lihtsustab auditit.

- 6.3.7. **Organisatsioon** avalikustab **tegevuskava** kokkuvõtte, mis sisaldab vähemalt:

- a) kohustust järgida **PEFC standardi** nõudeid;
- b) **organisatsiooni** metsamajandamise pikaajalisi eesmärke ja kokkuvõtet metsamajandamise põhimõtetest;
- c) eelneva PEFC auditi kokkuvõtet.

Märkus: **Tegevuskava** kokkuvõttest peab välja jätma konfidentsiaalsed andmed, mille avalikustamine on õigusaktidega piiratud (nt looduskaitsepiirangud, isikuandmed) ja auditi aruande konfidentsiaalsed andmed.

Indikaatorid: Teave on avalikustatud **organisatsiooni** ja/või **EMSNI** kodulehel või mõnes teises avalikkusele kättesaadavas registris/andmebaasis.

Kommentaari: Metsaomanik esitab kokkuvõtte vastavalt metsamajandamise mahule ja ulatusele, mis tähendab, et suuremad metsaomanikud avaldavad teavet pigem põhjalikumalt.

a) vt 6.3.4. a) kommentaari.

b) vt 6.3.4 e) kommentaari.

c) metsaomanik peab koostama PEFC audititest kokkuvõtte. Kokkuvõttes peab olema vähemalt: millal audit toimus, mis piirkonnas audit toimus, kas esines mittevastavusi, kas sertifikaat jäeti kehtima või peatati.

NB: Grupi puhul avalikustatakse kogu gruppi hõlmav koondülevaade grupi haldaja poolt.

6.4. Vastavusnõuded

6.4.1. Õigusnormidele vastavus

6.4.1.1. **Organisatsiooni** tegevus peab olema õigusaktidega kooskõlas.

Kommentaar: Standardi lisas 2 on toodud peamiste õigusaktide loetelu, mis puudutavad metsade majandamist. Õigusakte muudetakse ja võetakse vastu uusi õigusakte, metsaomanik peab muudatustega ja uute õigusaktidega kursis olema ulatuses, mis puudutab tema tegevust. Standard ei dubleeri õigusaktide nõudeid, neid on vaja täiendavalt teada ja täita.

Metsaomanik peab tagama, et ettevõtte sees koostatud regulatsioonid vastavad õigusaktidele. Metsaomanik ja vastutavad töötajad peavad oskama selgitada õigusaktide või nendega kooskõlas olevate ettevõtte regulatsioonide nõuete täitmist tööprotsessides oma tööloigu ulatuses.

6.4.1.2. **Organisatsioon** peab rakendama abinõusid, et ära hoida **metsas** ebaseaduslikke tegevusi.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on põhimõtted, millega tagatakse kõigi töötajate asja- ja ajakohased teadmised ja tegevuste vastavus õigusaktidele ning millega hoitakse **metsas** ära ebaseaduslikud tegevused.

Kommentaar: Ebaseaduslikud tegevused on näiteks: ebaseaduslik raie, tulekahjud, sõitmine mootorsõidukitega väljaspool teid (ilma maaomaniku loata), prügistamine.

Abinõud on näiteks: prügistamise vältimiseks paneb metsa vastava sildi, alade jälgimiseks teeb kokkulepped naabrite ja jahimeestega, tuleohtlikul ajal piirab külastajatele ligipääsu metsa (tõkestab tee, paneb vastava infotahvli vms).

6.4.2. Maaga seotud õigused

6.4.2.1. **Organisatsiooni** iga kinnisasja omandi- või valdusõigus peab olema üheselt tõendatud.

Indikaatorid: Omandi- või valdusõigus on tõendatud riiklikus registris või dokumenteeritud.

6.4.3. Töötervishoid, tööohutus ja töötingimused

6.4.3.1. **Metsamajandamistõid** tehes peavad olema täidetud tööohutusnõuded ja kasutatud asjakohaseid isikukaitsevahendeid.

Indikaatorid: **Metsamajandamistõid** tehes kasutatakse asjakohaseid isikukaitsevahendeid.

Kommentaar: Isikukaitsevahendite miinimumnõuded on järgmised:

Kaitstav kehaosa /Tegevus	Labajalg	Jalad	Torso, käed, jalad	Käelaba	Pea	Silmad ja nägu	Kõrvad
Töö kettsaega	Saeketi lõikevastase ja tugevdatud ninaga töökummikud või saapad	Saeketi lõikevastase elemendiga tööpüksid, mis peavad vastama vähemalt kaitse klassile 1	Demaskeerivat värvi tööriietus	Töökindad		Tööstuslik kaitsekiiver (EN 397) koos kaitsemaski ja kuulmiskaitsevahendiga	

Töö võsasaega üle 3 meetrises taimestik	Kinnised tugeva konstruktsiooniga ja libisemist takistava tallaga jalanõud	Tugevast riidest pika säärega püksid	Demaskeerivat värvi tööriietus	Töökindad	Tööstuslik kaitsekiiver (EN 397) koos kaitsemaski ja kuulmiskaitsevahendiga		
Töö võsasaega alla 3 meetrises taimestik	Kinnised tugeva konstruktsiooniga ja libisemist takistava tallaga jalanõud	Tugevast riidest pika säärega püksid	Demaskeerivat värvi tööriietus	Töökindad	-	Kaitsemask või kaitseprillid	Kuulmis kaitsevahend
Töö trimmeriga	Kinnised jalanõud	Tugevast riidest pika säärega püksid	-	Töökindad	-	Kaitsemask või kaitseprillid	Kuulmis kaitsevahend
Harvesteri, forvarderi, giljotiini, metsamajanduslikuks tööks kohandatud põllumajandusliku traktori, maapinnamasina operaatoril tööobjektidel väljas olles	Kinnised tugeva konstruktsiooniga ja libisemist takistava tallaga jalanõud	-	Demaskeerivat värvi riietus (nt ohutusvest, helkurvest)	-	Tööstuslik kaitsekiiver (EN 397)	-	-
Puiduveoki, hakkuri, hakkpuidu konteinerveoki juhil tööobjektidel väljas olles	Kinnised tugeva konstruktsiooniga ja libisemist takistava tallaga jalanõud	-	Demaskeerivat värvi riietus (nt ohutusvest, helkurvest)	-	Tööstuslik kaitsekiiver (EN 397)	-	-

Metsaomanik võib kinnitada isikukaitsevahenditele kõrgemad nõuded.

6.4.3.2. **Organisatsiooni** töötajaid peab teavitama nende tööga seotud riskidest ning riskide ennetamise abinõudest.

Indikaatorid: Riskianalüüsi tulemused on töötajatele teatavaks tehtud. Kehtestatud on ohutusjuhendid ning läbi viidud ohutusjuhendamised.

Kommentaari: Kui metsaomanikul on omad töötajad, siis peab olema läbi viidud nende **metsamajandamistöõde** osas riskianalüüsid, mis tööd metsaomaniku omad töötajad teevad. Riskianalüüs peab sisaldama, missugune risk vastaval töö on ja kui oluline (suur) see risk on ning millega olulist riski peab maandama. Nt võsasaetöödel võib saada puugi Maandamiseks metsaomanik vaksineerib võsasaega töötavad töötajad. Nt võib puiduvarumisel kettsaega jalga saagida. Maandamiseks metsaomanik tagab töötajale saeketi löikevastase elemendiga tööpüksid (nn turvapüksid).

Kui metsaomanikul on omad töötajad, siis peab olema kehtestatud nende **metsamajandamistöõde** osas ohutusjuhendid, mis tööd metsaomaniku omad töötajad teevad. Töötajatele peab olema tehtud ohutusjuhendamised, juhendamised peavad olema dokumentaalselt tõendatavad. Nt kui omad töötajad teevad võsasaetöid (metsauuendamise hooldus, valgustusraie jms), siis peab olema võsasaega töötamise ohutusjuhend, kui omad töötajad töötavad kettsaega, siis peab selle kasutamise ja puulangetamise kohta olema ohutusjuhend.

6.4.3.3. **Organisatsiooni** töötajate töö- ja puhkeaeg peab vastama õigusaktidele või sõlmitud kollektiivlepingutele.

- 6.4.3.4. **Organisatsiooni** töötajad peavad saama õiglast töötasu. Renditööjõudu võib kasutada ainult juhul, kui **organisatsioon** suudab tõendada, et renditud töötajate õigused on tagatud.

Märkus: Sarnaste tööülesannetega inimesed, sh renditööjõud, saavad **organisatsioonis** samaväärset töötasu.

Indikaatorid: **Organisatsiooni** töötajad ja **organisatsioonile** teenust pakkuvad füüsilised isikud on registreeritud töötajate registris (TÖR). Renditööjõu korral on sõlmitud renditööjõulepingud ja need töötajad on võrdsustatud **organisatsiooni** oma töötajatega. Töölepingud on sõlmitud kirjalikult. **Organisatsiooni** töötajad on saanud töötasu vähemalt miinimum töötasumäära järgi.

Kommentaar: Renditööjõud ei ole lubatud viisil, et vähendada Eesti riigile makstavaid makse. Renditööjõu kasutamisel peab metsaomanik tõendama, et maksud tasutakse ja Eestis kehtivad töötajate õigused on tagatud.

Auditeerimisel peab hindama, kas metsaomaniku osas on jõustunud töövaidluskomisjoni otsused või kohtulahendid õiglase töö tasustamise rikkumise osas.

PS: audiitoril on õigus auditi käigus vaadata töölepinguid. Audiitor peab hoidma töölepingute nagu ka kõigi teiste lepingute andmeid konfidentsiaalsena.

- 6.4.3.5. **Organisatsioon** peab looma töökeskkonna, kus välditakse töötajate diskrimineerimist ja ebaväärikat kohtlemist ning tagatakse töötajatele võrdsed võimalused.

Indikaatorid: Ei esine töötajate diskrimineerimist ja ebaväärikat kohtlemist ning töötajatele on tagatud võrdsed võimalused. Tõendusmaterjalina sobivad töökeskkonna- ja töösuhete alaste töövaidluste olemasolu ja lahendid.

7. Tugi

7.1. Ressursid

- 7.1.1. **Organisatsioon** planeerib vahendid **juhtimissüsteemi** loomiseks, toimimiseks ja täiustamiseks vastavalt **organisatsiooni jätkusuutliku metsamajandamise** pikaajalistele eesmärkidele.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on eraldanud vahendid vajaliku **juhtimissüsteemi** loomiseks, toimimiseks ja täiustamiseks.

Kommentaar: Metsaomanik kavandab rahalised vahendid vastavalt oma juhtimissüsteemi vajadustele ja ulatusele (nt koolitusteks, seireks, dokumendihalduse korraldamiseks). Metsaomanik võib planeerida ka osalemist tasuta koolitustel, info- ja teabepäevadel (metsaühistud, EEML).

7.2. Pädevus

- 7.2.1. **Organisatsioon** tagab, et **metsamajandamistöid** teevad pädevad isikud.

Indikaatorid: **Organisatsiooni** töötajatel on pädevust tõendav dokument (nt kutsetunnistus, erialane haridus, koolitustunnistus või -tõend, juhendamist tõendav dokument) või on vastav nõue teenuse osutamise lepingutes.

Kommentaar: Pädevust tõendab ka töövõtja Roheline Kaart (väljatöötamisel). Samuti nõuete sätestamine töövõtja lepingus või on töövõtjale nõuded selgitatud tööde üleandmise aktiga, regulatsioonide edastamisega või kohapealse juhendamise. Nt töövõtja saab metsaomaniku nõuetega (regulatsioonidega) tutvuda elektrooniliselt mõnes portaalis. Lihtsamate tööde korral, nt istutamine, piisab ka juhendamisest raiesmikul.

- 7.2.2. **Organisatsioon** peab võimaldama piisava info ja tagama koolitused **metsamajandamistöid** tegevatele isikutele **jätkusuutliku metsamajandamise** kohta.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on andnud piisavalt infot jätkusuutliku metsamajandamise kohta. **Metsamajandamistöid** tegevatel isikutel on jätkusuutliku metsamajandamise teadmiste omandamist tõendav dokument (nt koolitustunnistus või -tõend, juhendamist tõendav dokument) ja/või on vastav nõue teenuse osutamise lepingutes. **Organisatsioon** on teavitanud töötajat asjakohastest õigusaktidest.

Kommentaar: Metsaomanik kasutab metsaühistu või metsakonsulendi nõuandeid. Metsas töötaval isikul on aja- ja asjakohane kutsetunnistus, erialane metsanduslik haridus, koolitustunnistus. Töövõtjal on Roheline Kaart. Koolituse võib läbi viia pädev koolitaja või ka metsaomaniku enda pädev töötaja. Koolitus võib olla ka elektrooniline jätkusuutliku metsamajandamise teadmiste kontroll (e-õpe).

- 7.2.3. **Organisatsiooni** serditud **istandikus** töid tegevad isikud peavad omama asjakohaseid teadmisi Hea Põllumajandustava kohta.

Indikaatorid: Serditud **istandiku** korral on töid tegevad isikud kursis Hea Põllumajandustavaga.

Kommentaar: Kui istandikes rakendatakse samu nõudeid, mis metsas, siis on Hea Põllumajandustava täidetud.

7.3. Teabevahetus

- 7.3.1. Teave **suuremahuliste metsamajandustööde** osas **serditud alal** peab olema **kohalikule kogukonnale** ja tööobjekti vahetule naabrile kättesaadav.

Indikaatorid: Teave on kättesaadav, nt avalikud registrid, **organisatsiooni** erinevad teavitusemeetodid ja infokandjad. Efektive suhtluse tagamiseks on olemas tagasisidekanalid ja pöördumistega on tegeletud. Kui on asjakohane, siis on läbi viidud kaasamiskoosolekud.

Kommentaari: **Suuremahulised metsamajandamistööd** on kuivendussüsteemi ning tee ehitamine ja rekonstrueerimine ning suurepindalised uuendusraied, mille olulised mõjud ulatuvad serditud alast väljapoole. Nt kuivendussüsteemi rekonstrueerimise mõju ulatub vahetule naabrile kui muudetakse truubi läbimõõte oluliselt ulatuses, mis tingib, et naabri truubid ei suuda vett vastu võtta või suurepinnalise lageraiega avatakse naabri õu.

Teave on kättesaadav ei tähenda kohustuslikku teavitamist, vaid süsteemi loomist, et kohalik kogukond ja/või vahetu naaber leiavad teabe ise kavandatud tööde kohta (nt teadete tahvel metsas, bussipeatuse paviljon, metsaregistri teade, metsaomaniku veebileht). Samuti võib metsaomanik teavitada otse kohalikku kogukonda ja vahetut naabrit, eriti juhul, kui kohalik kogukond või vahetu naaber on sellekohase tahteavalduse metsaomanikule esitanud.

7.4. Kaebused

- 7.4.1. **Organisatsioonil** peavad olema **metsamajandamistööd**, omandi- või valdusõigust ja töötingimusi puudutavate vaidluste ja kaebuste lahendamise põhimõtted. Vaidlused ja kaebused lahendatakse vastavalt neile põhimõtetele.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja töötatud vaidluste ja kaebuste lahendamise põhimõtted. Vaidlused ja kaebused on lahendatud vastavalt neile põhimõtetele.

Kommentaari: Väiksel metsaomanikul võivad põhimõtted olla suulised, suuremal ettevõttel pigem kirjalikud. Esitatud kaebus (e-mail või kiri) ja sellele saadetud vastus tuleb alles hoida.

7.5. Teabe dokumenteerimine

- 7.5.1. **Organisatsioon** peab **metsamajandamistöödega** seotud teabe dokumenteerima.

Indikaatorid: Teave on dokumenteeritud aja- ja asjakohasena.

Kommentaari: Dokumenteeritud teave on näiteks: metsateatis (sobib dokumenteerimine metsaregistris), raieõiguse müügileping, kultiveerimismaterjali ostuarve, puidu üleandmise-vastuvõtmise akt või arve, kutsetunnistus (sobib dokumenteerimine kutseregistris), koolitustunnistus.

Igal metsaomanikul on omad asjaajamise (teabehaldamise) põhimõtted, kes vastutab, kuidas ta dokumente säilitab ja jälgib, et dokumendid oleksid aja- ja asjakohased.

- 7.5.2. **Organisatsioon** edastab **puidu** tarnel **PEFC tarneahela sertifikaati** omavatele klientidele vähemalt järgmise teabe:

- a) **puidu** päritolu näitav katastriüksuse tunnus ning riigimetsa korral kvartali ja metsaeraldise number;
- b) sortimendi nimetus;
- c) sortimendi kogus;

- d) puuliik või puuliigirühm;
- e) **PEFC serdi** number;
- f) kohaldatav **PEFC väide**;
- g) **organisatsiooni** nimi;
- h) tarnekuupäev.

Märkus: Puuliigid (nt arukask, sookask, sanglepp, hall-lepp, harilik haab, hübriidhaab, lehise liigid) võib esitada puuliigirühmadena (puuliigirühmaks on nt kask, haab, lepp, lehis jne). Põõsaliike ei pea eristama. Samuti võib kütte-, energia- ja hakkpuidu puhul kasutada puuliigirühma okaspuu või lehtpuu, kui puuliigid on segamini.

Indikaatorid: Müügi- ja saatedokumendid on nõuetekohaselt vormistatud (nt saateleht, veoseleht, metsamaterjali üleandmise-vastuvõtmise akt, arve, päritoluõiend).

Kommentaari: kui sortimendi nimetusest on võimalik puuliik või puuliigirühm teada saada, siis eraldi ei pea puuliiki/puuliigirühma teabele lisama.

Lisaks puidule (ümarpuit, hakkpuit, energiapuit (raidmed, tüvesed, kännud)) on toote gruppideks veel nt: jõulupuud, vihad, pähklid, marjad, seemned, ulukiliha, mesi jne. Sortimendi nimetusest saab tuletada toote grupi, mida peab tegema PEFC tarneahela teine pool (ostja).

8. Metsamajandamine

8.1. 1. kriteerium. Metsa ja selle ökohüvede hoidmine või asjakohane suurendamine, arvestades metsa panust süsinikuringesse

8.1.1. Metsamajandamise eesmärk on **metsa** kui ökosüsteemi ja selle **ökohüvede** (sh **metsa** majanduslike, ökoloogiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete väärtuste) säilitamine või suurendamine.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusaladel.

Indikaatorid: **Tegevuskavas** on pikaajaliste eesmärkide kirjeldus.

Kommentaari: vt punkti 6.3.4 e) kommentaari.

8.1.2. **Metsamajandamistöodel** tuleb eelistada kliimasõbralikke ja ressursitõhusaid töövõtteid, mis säilitavad või suurendavad tulevikus **metsa** tagavara ja **puidu** kvaliteeti, võimet siduda ja talletada süsinikku, arvestades sealhulgas ka **puittoodete asendusefekti**, ning väldivad olulist kahjulikku mõju **metsa** tagavarale, **puidu** kvaliteedile ja/või peamistele **ökohüvedele**.

Indikaatorid: **Metsamajandamistöodel** on eelistatud kliimasõbralikke ja ressursitõhusaid töövõtteid, mis väldivad kahjulikku mõju **peamistele ökohüvedele**.

Kommentaari: Kliimasõbralikud ja ressursitõhusad töövõtted on nt: kvaliteetse metsataime istutamine, õigeaegsed hooldus- ja uuendusraied, suuremapinnalised raied, metsa kuivendamine, optimaalne teede ja sihtide taristu, metsakahjustuste ennetamine, tulevikukliimat silmas pidavate puuliikide valik.

Puittoodete asendusefekti suurendamiseks nt suurendada palgi väljatulekut (kvaliteetne metsataim, õigeaegsed raied, metsakahjustuste ennetamine). Puidu müümisel eelistada võimalusel kliente, kes toodavad puidust pikemaajalisi tooteid.

Kasutada töodel uuemat metsatehnikat ja puiduveokeid, mis kasutavad vähem kütuseid.

Metsamajandamistöodel kasutada töövõtteid, mis väldivad üleliigset pinnase kahjustamist, millega suurendatakse süsiniku lendumist, või mis väldivad liigsete kahjude tekitamist ökosüsteemi neile struktuuridele, mida peetakse oma metsa puhul mõne peamise ökohüve tagamisel tähtsaks.

8.1.3. **Põlise metsamaa** muutmine **mittemetsamaaks** ei ole lubatud, välja arvatud põhjendatud juhtudel:

Kommentaari: nõue kehtib **põlise metsamaa** kohta, vt mõistet. Põline metsamaa omab suuremat ökoloogilist ajalisi-ruumilist sidusust, mis omakorda tähendab suuremat võimalust metsaga seotud liikide ja ökohüvede olemasolule alal. Viimase saja aasta jooksul metsastatud mittemetsamaa ehk uudismetsamaa raadamisele piiranguid ei ole, v.a Eesti õigusaktidest tulevad piirangud – ee on oluline nt ajalooliste pool-looduslike (pool-)avakoosluste või vanade põllumaade taastamise võimaldamiseks.

- a) riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse loa või kooskõlastuse alusel vastavalt kehtivatele õigusaktidele ja planeeringutele ning olles konsulteerinud **mõjutatud sidusrühmadega**, ja

- b) see ei hõlma rohkem kui 5% metsatüübiklassist **organisatsioonile** kuuluvast serditud **metsamaa** pindalast, ja

Kommentaar: 5% vaadatakse sertimise perioodi jooksul, ehk 5 aastase perioodi jooksul. Aru- ja soometsad (lodu, madaloo, raba, siirdesoo, mustika-kõdusoo, jänese kapsa-kõdusoo) vastavalt Lõhmuse kasvukohatüüpide jagunemisele.

- c) see ei avalda olulist kahjulikku mõju ökoloogilise, kultuurilise või sotsiaalse tähtsusega aladele või teistele kaitstavatele objektidele ja loob pikaajalisi muinsuskaitselisi, looduskaitselisi või sotsiaal-majanduslikke väärtusi, ja

Kommentaar: Raadata võib põlist metsamaad, kui avatakse nt mõni linnamägi või kui nt taastatakse sood või endist pool-looduslikku kooslust, st kui see ala on olnud juba üle sajandi metsastatud. Kui ala on metsastatud nt nõukogude perioodil, siis sellele ei rakendub põhipunkti defineering. Kahtluste korral, milline muudatus oleks loomulikum, tasub vajadusel kontrollida koha ajalugu ka teistelt kaardimaterjalidelt ja infoallikatest.

- d) ei raadata märkimisväärselt suure süsinikuvaruga alasid.

Märkus: Nõue ei kehti, kui **põlise metsamaa** muutmine **mittemetsamaaks** toimub avalikes huvides ja **organisatsioon** ei saa raadamise otsust mõjutada.

Kommentaar: Nt rajatakse metsaomaniku maale elektrivõrgutrass.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on vajadusel asjakohased dokumendid (load/kooskõlastused). Serditud põlisest **metsamaa** pindalast ei ole aru- või soometsade klassis raadatud rohkem kui 5%.

Kommentaar: kui raadamise piirangute nõuded on täidetud, siis müüdav puit on PEFC.

- 8.1.4. **Ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsamaad ja muinsuskaitselisi maastikke** ei metsastata, välja arvatud põhjendatud juhtudel:

Kommentaar: metsastada võib endisi või praegusi kultuurmaastike/tehislikke maastike (nt karjäärid, trassid, põllumajanduslikud maad), millel oluline inimõju, v.a kui seal looduskaitsealuseid liike, kes vajavad avamaastikku või **muinsuskaitseline maastik**.

- a) riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse loa või kooskõlastuse alusel vastavalt kehtivatele õigusaktidele ja planeeringutele, ja
- b) protsess on läbipaistev ja avalik ning selles saavad kaasa rääkida **mõjutatud sidusrühmad**, ja
- c) see ei avalda olulist kahjulikku mõju ökoloogilise, kultuurilise või sotsiaalse tähtsusega aladele või teistele kaitstavatele objektidele ja loob pikaajalisi muinsuskaitselisi, looduskaitselisi, kultuurilisi või sotsiaal-majanduslikke väärtusi, ja
- d) kui see ei kahjusta suure süsinikuvaruga ökosüsteeme, ja
- e) see ei hõlma rohkem kui 5% **organisatsiooni ökoloogiliselt väärtusliku mittemetsamaa** tüübist ja **muinsuskaitselisest maastikust**.

Kommentaar: 5% vaadatakse sertimise perioodi jooksul, ehk 5 aastase perioodi jooksul.

Märkus: Pärast 31.12.2010 metsastatud **ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsamaad** ja **muinsuskaitselisi maastikke** ei saa sertida, v.a põhjendatud juhtudel.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on vajadusel asjakohased dokumendid (load/kooskõlastused). Metsastatud ei ole rohkem kui 5% serditud **ökoloogiliselt väärtuslikust mittemetsamaast ja muinsuskaitsest maastikust**.

8.1.5. **Põlist metsamaad, ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsamaad ja muinsuskaitsest maastikke** ei ole lubatud muuta **istandikuks**.

Märkus 1: Pärast 31.12.2010 **põlisele metsamaale, ökoloogiliselt väärtuslikule mittemetsamaale ja muinsuskaitsest maastikele** rajatud **istandikke** ei saa sertida.

Märkus 2: Muinsuskaitsest maastikul on lubatud traditsiooniline maakasutus (nt marjapõõsaste ja viljapuude istandik).

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on vajadusel asjakohased dokumendid.

Kommentaar: Asjakohased dokumendid on nt kaardimaterjal, mis näitavad varasemat maakasutust.

8.2. **2. kriteerium. Metsa kui ökosüsteemi terviklikkuse, elujõulisuse ja ökoloogilise funktsionaalsuse säilitamisele suunatud tegevused**

8.2.1. **Metsas** peab säilitama **ökosüsteemi** head seisundit või seda vajadusel parandama, arvestades parimal viisil **metsa struktuuri** ja looduslikke protsesse. Kahjustunud või järk-järgult vaesunud ja terviklikkust kaotanud **ökosüsteem** (degradeerunud **ökosüsteem**) tuleb taastada, kui see on võimalik ja majanduslikult otstarbekas, või jäetakse see looduslikule arengule (suktsessioonile).

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusosaladel.

Indikaatorid: **Metsa** seisund on kirjeldatud metsaregistris, metsamajandamiskavas või muudes andmetes ja metsamajandamise pikaajalised eesmärgid on kirjeldatud tegevuskavas. Degradeerunud alad on kaardistatud, taastamise otstarbekus välja selgitatud ja taastamisele määratud aladel on vastavalt pikaajalisele plaanile võtteid rakendatud.

Kommentaar: degradeerunuks loetakse metsa (st mets tava(-kitsas) mõistes, ja järgnev ei kehti mittemetsamaa kohta), mille elusate puude täius on alla 0,3 alates latimetsa arenguklassist. Degradeerunuks võib lugeda ka metsa, kus täius on kohane, kuid kus puuduvad täiesti metsale kui elupaigale iseloomulikud struktuurielemendid (põlised puud, jalalkuivanud puud/tüükad, õõnsustega puud, lamapuit, erinevad puuliigid nt kõvalehtpuud), puud on ühevanuselised ja puuduvad rinded ning kasvavad vaid üksikud sambla-, sambliku-, seene-, rohttaime- ja puhmaliigid ning puuduvad mikropinnavormid (nt sulglohud, suured kivid) ehk nn steriilne tootmismets.

Degradeerunud metsa taastamiseks metsamaal (täius alla 0,3 korral) on harviku likvideerimine raiega ja uue metsapõlve rajamine istutamise või külvamisega või looduslikule uuendusele jätmine kui on tagatud sobilike puuliikidega uuenemine.

Degradeerunud metsa taastamiseks (nn steriilse metsa korral) on elupaikade struktuurielementide kujunemise tagamine või nende loomine. Nt metsauuenduse ja noorendike

hooldamisel ei niideta maha enne õitsemist ja õitsemise ajal kõiki põdrakanepid ja vaarikaid, ei eemaldata kogu alusmetsa, soovitatav on jätke põõsaid ja alumisi puurindeid gruppideks, säilitada erilisi puid. Uuendusraiel jäetakse säilikipuid, tüükaid ja võimalusel lamapuitu, eelistatud peaks olema säilikgruppide jätmise. Raietel ei raiuta avamaaga piirnevalt küljel maha kõiki õitsvaid puid ja põõsaid, säilitatakse puhvervöönd.

Degradeerunud mittemetsamaa taastamine on keerulisem, kui selle ala sertifitseerimisel tuleb ka selle seisundit parandada ja vajadusel tema ajaloolist ökoloogilist seisundit arvestades.

- 8.2.2. Tuleb tagada **metsa** elujõulisus ja vastupidavus häiringutele, aidates kaasa **metsa** geneetilise, liigilise ja struktuurilise mitmekesisuse säilimisele, ning toetada looduslikke protsesse.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusosaladel.

Indikaatorid: **Mets** on võimalikult mitmekesise puuliigilise koosseisu ja vanuselise jaotusega. **Metsas** on erinevas seisundis puidulist biomassi (nt jalalkuivanud puud/tüükad, lamapuit, kõdupuit, kännud, säilikipuud), looduslikku järelkasvu ja mitmekesist alusmetsa, **metsa** bioloogilist seisundit ja mitmekesisust näitavaid või märgilise väärtusega linde, loomi, taimi, samblaid, samblikke, seeni jt.

Kommentaar: Siin valdavalt mõeldakse metsa all suuremat ala kui üksikeraldis. Metsaomaniku mets kokku (**auditeeritaval üksusel**) peab olema mitmekesine, kuid lokaalne (eraldise) mitmekesisuse säilitamine ja tõstmine oleks kiiduväärne. Vähemalt erinevatel üksikeraldistel peavad olla tagatud erinevad elupaikade struktuurilemendid (põlised puud, jalalkuivanud puud/tüükad, õõnsustega puud, lamapuit ja kõvalehtpuud), kui alade kasutuse ajalugu ja seisund seda vähegi võimaldab.

Märgilise väärtusega liigid on liigid, mis näitavad, et mets on struktuurselt ja liigiliselt mitmekesine, nt: rähniste tegevusmärgid, pikad rippuvad samblikud, suuremad epifüüdid (nt kopsusamblik, õhiksammal jt suuremad samblakogumid või samblike rohkus tüvel), sipelgate suured kuhilpesad, risupesad jt linnupesad, erinevad huvitavad põõsaisendid, surnud puidul samblakate ja suured puiduseened, kaitsealused liigid, märgades kohtades turbasamblad, avakooslustes palju erinevaid lilli, märjal mittemetsamaal pokud. Märgilisi liike võib omanik ise ka valida, kuid hea oleks siis omada mingit viidet või seletust tema märgilisuse kohta.

Metsa elujõulisust, struktuuride ja liikide säilimist saad toetada, kui metsa majandatakse pidevalt mitmekesisust meeles pidades, st nii valgustus-, harvendus-, ja lageraie ajal, ning ka uuendusraiate eeltööde ajal.

- 8.2.3. **Metsa** tervislikku seisundit ei tohi tahtlikult ohustada ja kahjustada.

- 8.2.3.1. Võõrliike ja/või -genotüüpe, mis ohustavad looduslikku tasakaalu, ei tohi metsa viia ega metsas levitada.

Kommentaar: Metsa (ja üldse loodusesse) ei tohi viia ega levitada Eestis keelatud võõrliike (Keskkonnaministri määrus „Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/12828512>). Nt looduslikku tasakaalu ohustavad taimed on:

1) *Heracleum mantegazzianum* – hiid-karuputk

- 2) *Heracleum sosnowskyi* – Sosnovski karuputk
- 3) *Acroptilon repens* – roomav akroptilon
- 4) *Ambrosia spp.* – perekond ambroosia kõik liigid
- 5) *Bidens frondosa* – ameerika ruse
- 6) *Impatiens glandulifera* – verev lemmalts
- 7) *Solidago canadensis* – kanada kuldvits
- 8) *Solidago gigantea* – sügis-kuldvits
- 9) *Reynoutria japonica* (sün. *Fallopia japonica*, *Polygonum cuspidatum*) – vooljas pargitatar (vooljas kirburohi),
- 10) *Reynoutria sachalinensis* (sün. *Fallopia sachalinensis*, *Polygonum sachalinense*) – sahhalini pargitatar (sahhalini kirburohi)
- 11) *Reynoutria x bohemica* – voolja ja sahhalini pargitatra hübriid
- 12) *Egeria densa* – tihe jõgikat

Samuti ei tohi metsaomanik metsa ja poollooduslikele kooslustel levitada mitte Eesti genotüübist niidutaimi.

Soovitav on tegelda ka teiste võõrliikide tõrjega, mis ei ole eriti ohtlike võõrliikide nimekirjas, kuid siiski on võõrliigid, kuid nende puhul peab järgima ka mõistliku võimekuse põhimõtet.

- 8.2.3.2. Liike ja/või liikide genotüüpe, mis ohustavad teiste metsaomanike **metsa** seisundit, puude kasvamist, **puidu** kvaliteeti või teiste **peamiste ökohüvede** kvaliteeti, ei tohi **metsa** viia ega **metsas** levitada.

Kommentaar: nt must pässik jt puiduseened, mis võivad olla ärilise väärtusega, kuid võivad samas levida ümbruskonna metsadesse ja neid kahjustada.

- 8.2.3.3. Kui **organisatsioon** on punktis 8.2.3.1. ja 8.2.3.2. viidatud liike ja/või liikide genotüüpe **metsa** viinud enne 31.12.2022, siis nende liikide ja/või genotüüpide looduslikul levikul peab **organisatsioon** tagama teiste omanike **metsa** ohutuse.

Indikaatorid punkti 8.2.3. kohta: **Metsas** puuduvad tahtlikult sisse toodud võõrliigid ja -genotüübid.

Kommentaar: Näiteks musta pässikuga nakatatud puistus või istandikus tuleb murtud või heidetud või langetatud musta pässikuga nakatanud puud koheselt metsast välja vedada (must pässiku eosed levivad kui peremeespuu on surnud).

- 8.2.4. Tule kasutamine **metsamajandamistöödel** on keelatud, välja arvatud raidmete raielangil hunnikutes põletamine vastavalt metsaseadusele või **kontrollitud põletamine**, kui see on põhjendatud (metsa uuendamiseks või looduskaitse eesmärkidel) ja kooskõlastatud Päästeametiga.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on **kontrollitud põletamise** vajadus põhjendatud ja põletamine on kooskõlastatud Päästeametiga.

Kommentaar: kontrollitud põletamine looduskaitse eesmärkidel on tavaliselt väikesepinnaline ning võib tähendada ka raadamise vmt määratlemise vajadust, kuid selle tegemisel võiks arvestada koha ajalooliste eripäradega. Nt võiks uurida, kas antud piirkonnas on ajalooliselt kasutatud alepõllundust. Kontrollitud põletamiste ja ka tavaliste juhupõlengute järgselt võiks säilitada erinevaid põlenud ja põlemisjälgedega struktuurielemente, sest need on erilised mikroelupaigad erilistele liikidele.

- 8.2.5. **Organisatsioonil** on abinõud juhuprügistamise ärahoidmiseks. **Organisatsioonil** on keelatud prügi metsa viia. **Metsamajandamistöödel** tuleb

vältida õli ja kütuse leket. **Organisatsioonil** ja/või töövõtjal peab olema valmisolek kütuse- ja õlilekke ning prügistamise vältimiseks ja likvideerimiseks. Mitteorgaanilised jäätmed ja prügi kogutakse ja viiakse ära keskkonnasäästlikul viisil.

Indikaatorid: **Metsamajandamistöõde** käigus ei ole tekkinud jäätmeid, prügi ja reostust. Tööobjektidel, kus töötavad metsamasinad, on esmased reostustõrjevahendid (nt labidas, absorbent ja nõu/plastkott saastunud materjali hoiustamiseks). **Organisatsioonil** on olemas käitumispõhimõtted, valmisolek ja võimekus õli ja kütuse lekke ärahoidmiseks ning likvideerimiseks (nt teenuse osutamise lepingutes vastavad punktid, lekkekindlad kanistrid ja kütusemahutid).

Kommentaar: juhuprügistamise vältimine on põhimõtteliste lahenduste omamine ning valmisolek reageerimiseks, kui seda peaks juhtuma või omalt maalt leitama.

Kommentaar: Töövõtja ja organisatsioon peavad omama sidekanaleid ja infot, et adekvaatselt toimida õli või kütuse lekke korral. Omanik peab olema veendunud, et valmisolek õli- ja kütuselekete likvideerimiseks on olemas.

- 8.2.6. Metsakahjustuste ärahoidmiseks ja nende leviku tõkestamiseks tuleb eelistada bioloogilisi võtteid ja vahendeid. Mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamine **metsamaal** on lubatud vaid põhjendatud juhtudel.

Indikaatorid: Metsataimede töötlemisel on kasutatud bioloogilisi kaitsevahendeid (nt taimekaitsevahendiga pritsimine, vahatamine, liimi-liiva seguga töötlemine männikärsaka tõrjeks ja repellentide kasutamine ulukikahjustuste ärahoidmiseks). Vajadusel on kasutatud feromoonpüüniseid ja/või püünispuid, raietel on kände töödeldud juurepessu vastu, eelistatud on kasvukohatüübile sobiva koosseisuga puistuid, segametsa, õigeaegseid raieid jne.

Kommentaar: Bioloogilised taimekaitsevahendid on nt: Trico, Rotstop®, Conniflex, vaha, liimi-liiva segu, feromoonpüünised. Mittebioloogilised taimekaitsevahendid on nt: Decis®, Mavrik, Betanal. Põhjendatud juhud on nt: massiline männikärsaka kahjustus raiesmikul. Vahendite kasutamist võiks dokumenteerida, et olla valmis hilisemateks kaebusteks või küsimusteks.

- 8.2.7. Mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamine tuleb dokumenteerida.

Indikaatorid: Mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamine on dokumenteeritud (sisaldades aega, kohta ja vahendit).

- 8.2.8. Keelatud on Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ohuklassi 1A ja 1B **taimekaitsevahendite** ning teiste väga mürgiste **taimekaitsevahendite** kasutamine.

Indikaatorid: Mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamise dokumentatsioon.

Kommentaar: WHO 1A ja 1B taimekaitsevahendid on Eesti nagunii keelatud ja neid Eestis müüa ei tohi. Nimekiri on leitav:

<https://www.who.int/publications/i/item/9789240005662>

- 8.2.9. Keelatud on **metsamaal** kasutada glüfosaate ja teisi klooritud süsivesinikke ja püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavaid **taimekaitsevahendeid**.

Indikaatorid: Mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamise dokumentatsioon.

Kommentaar: Tuntuim glüfosaati sisaldav taimekaitsevahend on Roundup® (aga ka nt Ranger, Glyphos, Glyphomax, Rodeo, Shyfo, Taifun jt). Vahendite nimekiri pidevalt täieneb ja vahetub ning sellepärast tuleb enne kasutamist toimeained ja nende klassifikatsioon selgeks teha (lugeda teemaga seotud kirjandust).

8.2.10. **Taimekaitsevahendite** kasutamisel tuleb järgida tootjapoolset juhendit, töötajad tuleb eelnevalt koolitada, juhendada ja tagada neile nõuetekohaseid isikukaitsevahendeid.

Indikaatorid: Kasutajad on juhendatud, mittebioloogiliste **taimekaitsevahendite** kasutamisel on kasutajal taimekaitsetunnistus, kasutusel on asjakohased isikukaitsevahendid, dokumentatsioon on aja- ja asjakohane.

Kommentaar: Taimekaitsetunnistuse kohustus tuleneb Eesti õigusaktidest. Isikukaitsevahenditest nt happekindel tööülikond ja kindad ja kaitseprillid ning filtriga respiraator.

8.2.11. **Metsamaal** on lubatud kasutada vaid orgaanilisi väetisi, looduslikke mineraalväetisi, looduslikke mullaparandajaid, biostimulaatoreid ning bioregulaatoreid, kui need ei ole õigusaktides keelatud. Väetiste kasutamine peab olema kontrollitud ning keskkonda mittekahjustav. Mulla looduslike protsesside toetamine peab olema eelistatud väetamisele.

Märkus 1: Looduslik mineraalväetis on nt puutuhk, turbatuhk, põhu-, heina- ja rootuhk, mullaparandaja on lubi, dolomiidipulber, põlevkivituhk.

Märkus 2: **Istandike** puhul peab väetiste kasutamine peab olema kontrollitud ning keskkonda mittekahjustav. Mulla looduslike protsesside toetamine peab olema eelistatud väetamisele.

Indikaatorid: Väetiste kasutamine on dokumenteeritud (sisaldades aega, kohta ja vahendit).

Kommentaar: Keemiliselt sünteetisid mineraalväetiste (nt mida toodetakse fosforiidist) kasutamine ei ole lubatud. Orgaanilised väetiseid on eelistatud kasutada granuleeritud kujul (nt puutuhk).

8.3. 3. kriteerium. Puidu, mittepuiduliste metsasaaduste ja teiste peamiste ökohüvede tootlikkuse säilitamine või suurendamine

8.3.1. **Metsamajandamistöõde** järgselt peab säilima **metsa** võime jätkusuutlikult toota **puitu** ja/või pakkuda teisi **peamisi ökohüvesid**.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on määratlenud jätkusuutliku kasutusmahu.

Kommentaar: Metsaomanikul peavad olema põhimõtted (suurel metsaomanikul soovitavalt kirjalik), kuidas leitakse jätkusuutlik kasutusmaht. Nt Metsa korraldamise juhendis olev arvestuslangi meetodika, küpse metsa olemist tulenev optimaalne maht. Oluline, et metsaomanikul on pikem lähenemine raiemahtudele ja nägemus, millisena soovib näha oma metsamaa jagunemist arenguklassidesse 10 ja 20 jne aastate pärast. Teiste mittepuiduliste ökohüvede jätkusuutlike mahtude määratlemisel tuleb lähtuda teaduskirjandusest või kogemusest, nt palju inimesi suudab puhkeala või matkarada taluda nii, et keskkonnaolud ja metsa seisund ei halvene; samuti võiks arvestada loomuliku puistu vananemisega seotud tingimuste ja taluvuse muutustega.

- 8.3.2. **Organisatsioon** peab majandustegevuse planeerimisel arvestama võimalike turumuutustega **puidu, äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** osas ning saavutama head tulemused.

Indikaatorid: Majandustegevuse planeerimisel on arvestatud võimalike turumuutustega.

Kommentaar: Majandustegevuse planeerimisel tuleb arvestada ka, millised puuliigid ja sortimendid võivad metsaomaniku arvates tulevikus olla hinnas, sellest lähtuvalt planeerib metsaomanik metsauuendust ja oma noore metsa olemit aastakümnete vaates. Seda võib metsaomanik kirjeldada ka läbi pikaajaliste eesmärkide (mis on tegevuskavas kirjeldatud).

Samuti peab metsaomanik jälgima ja prognoosima lühiajalist turumuutust ja kirjeldama, mida teeb kui mõnes sortimendi hind oluliselt tõuseb või langeb.

Teiste peamiste ökohüvede osas, mille kohta puudub põhjalik avalik statistika võib metsaomanik kirjeldada suuliselt ja oma kogemustele põhinevalt.

Majandustegevuse planeerimist võib kirjeldada ka suuliselt.

Grupi puhul grupp koondab ideid ja omanikud saavad mõtteid nendest koguda. Grupi haldaja teeb koondnimekirja (kirjeldab tegevuskavas ära millised on grupi **ärilised ökohüved**), mille hulgast grupis metsaomanik valib omale sobivad (kuna metsaomanik majandab oma metsa ise, mitte ei majanda metsaomaniku metsa grupi haldaja).

- 8.3.3. **Metsamajandamistöid** tuleb teha ajal ja viisil, mis ei vähenda **puidu, mittepuiduliste metsasaaduste** ja/või teiste **peamiste ökohüvede** tootlikkust.

Indikaatorid: Pinnast ja kasvama jäävaid puid ei ole oluliselt vigastatud. Kaitstavatel loodusobjektidel on tehtud **metsamajandamistöid** vastavalt kaitsekorralduskavale jm esitatud nõuetele (nt tööd on tehtud külmunud või kuiva pinnasega). **Peamiste ökohüvede** tootlikkuse säilimise tingimused on tagatud.

Kommentaar: Pinnast ja kasvama jäävaid puid ei ole vigastatud rohkem, kui õigusaktides (MME-s) lubatud. NB! Seda jälgitakse üksikeraldise põhiselt.

Kahjustada saanud eesvoolud ja kuivenduskraavid ning nendel paiknevad rajatised ei ole pärast **metsamajandamistöõde** lõpetamist ummistatud ja kahjustused on korda tehtud (nii tagatakse maaparandussüsteemi toimimine). Kahjustada saanud sillad, teed ja sihid on pärast **metsamajandamistöõde** lõpetamist korda tehtud õigusaktides ettenähtud aja jooksul. Avalikuks kasutamiseks olevad teed peavad olema ka **metsamajandamistöõde** ajal kasutatavas seisukorras, v.a tee ehitamise, rekonstrueerimine või uuendamise ajal.

- 8.3.4. **Puidu, äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja/või teiste **peamiste ökohüvede** kasutusmaht ja kasutusviisid peavad olema optimaalsed, et tagada tootlikkuse pikaajaline jätkusuutlikkus.

Indikaatorid: Kasutusmaht ei ole suurem kui määratletud pikaajaline jätkusuutlik maht.

Kommentaar: Metsaomanik peab määratlema oma kogemuste või kirjanduse põhjal määratletud kasutusmahtusid ning jälgima enda poolt seatud kasutusmahte ning nende täitmise mõju.

Pikaajalist vaadet iseloomustab ka metsaomaniku metsauuendamine ja noore metsa koosseisu kujundamine. Mis on okaspuu metsade lageraie suhe okaspuu uuendusse, kui palju hall-lepikud uuendatakse kuuse või kasega ja kui palju jäetakse looduslikule uuenemisel hall-lepaga.

- 8.3.5. **Metsaparandustaristu** kavandatakse, ehitatakse, rekonstrueeritakse, uuendatakse ja hooldatakse **puidu, äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** ja teiste **peamiste ökohüvede** kättesaadavuse parandamiseks, tekitades sellega võimalikult väikest kahju keskkonnale.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on olemas **metsaparandustaristuga** seotud tegevuste põhjendused, **metsaparandustaristu** ehitamisel, rekonstrueerimisel ja uuendamisel on olemas tööprojektid ja asjakohased kooskõlastused. Tööde tegemisel on arvesse võetud **kaitsealuste liikide** leiukohad, keskkonnanõuded ja teised piirangud.

Kommentaar: Metsaomanik peab suutma põhjendada, mis eesmärki tagab rajatav või korrastatav **metsaparandustaristu** (nt metsa tootlikkuse suurendamine, liigvee ära juhtimine, parem ligipääs metsale, looduses liikumise tagamine, inimestele parema marjade ja seente korjamise võimaldamine).

8.4. 4. kriteerium. Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja asjakohane suurendamine metsas

- 8.4.1. **Metsamajandamistöode** kavandamisel arvestatakse kohaliku päritoluga bioloogilise mitmekesisuse säilitamise ja kaitsmisega nii **maastiku, ökosüsteemi**, liikide kui geneetilisel tasandil.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusaladel.

Indikaatorid: **Metsa** uuendamisel on kasutatud lubatud algmaterjali päritoluga **kultiveerimismaterjali**, tahtlikult ei ole **metsamaale** toodud bioloogilist mitmekesisust ohustavaid võõrliike ja -genotüüpe. Looduslikku tasakaalu ohustavate liikide sissetungi ohu korral on teavitanud asjakohast riigiasutust ja järgitakse soovitusi leviku tõkestamiseks.

Kommentaar: Lubatud päritoluga tähendab algmaterjali päritolu vastavalt KeM määrusele „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded“ (www.riigiteataja.ee/akt/121032023005). Võõrliikide ja -genotüüpide korral lähtutakse punktidest 8.2.3.1, 8.2.3.2 ja 8.2.3.3. Kohalike liikide genotüübilist päritolu üksik metsaomanik ei suuda kontrollida, kuid kahtluste korral võiks nõuda tarnijalt algupära kohta tõendit.

Samuti peab kasutama ökohüvede korral kohalikku algmaterjali, nt turbasambla külvamisel, niidutaime külvamisel.

Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide avastamisel tuleb teavitada Keskkonnaametit ja alustatakse tõrjet võimalikult varakult, sest töödega venitamine võib põhjustada hiljem suuremaid töökulusid ja väiksemat tõhusust tõrjel.

- 8.4.2. **Ökoloogiliselt väärtuslik mets** peab olema määratletud ja kaardistatud metsainventeerimisel, riiklike registrite alusel ja/või **organisatsiooni** enda vabatahtliku otsuse alusel.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on teada **ökoloogiliselt väärtusliku metsa** asukoht.

Kommentaar: Metsaomanik peab oskama kaardil ja looduses näidata, kus asuvad tema **ökoloogiliselt väärtuslikud metsad**.

- 8.4.3. **Metsamajandamistööde** kavandamisel ja tegemisel tuleb **ökoloogiliselt väärtuslikku metsa** säilitada, jättes selle majandamisest kõrvale või kasutades seal töövõtteid, mis ei kahjusta oluliselt ökoloogilisi väärtusi, vaid pigem soodustavad väärtuste püsimist või kujunemist ja rikastavad **metsa struktuuri**.

Indikaatorid: Inventeerimisandmed, kaardimaterjal ja metsateatised on kooskõlas ja näitavad **ökoloogiliselt väärtuslikku metsa** kõrvale jätmist majandamisest või **metsamajandamistööd** on kavandatud ja tehtud vastavalt **organisatsiooni** sõnastatud põhimõtetele ja ei ole kahjustanud ökoloogilisi väärtusi. Tehtud **metsamajandamistööd** vastavad kaitse-eeskirjale, olemas on asjakohased kooskõlastused. **Metsa** on jäetud vähemalt sama palju struktuurielemente, kui näevad ette õigusaktid. I ja II kategooria linnuliikide teadaolevates pesitsuspaikades ei ole tehtud pesitsusajal raietöid, v.a loodusõnnetuse tõttu hukkunud puistutes, kui see on vajalik puidu riknemise vältimiseks või looduslike tegurite tagajärjel halva tervisliku seisundiga puistutes, kui see on metsakaitseliselt hädavajalik metsakahjustuse leviku piiramiseks.

Kommentaar: Riiklikult määratletud **Ökoloogiliselt väärtuslikus metsas** võib teha **metsamajandamistöid** vaid Keskkonnaameti poolt seatud tingimuste alusel.

Vähemalt kaitsealuste linnuliikide pesitsuspaikades peetakse nn linnurahu.

- 8.4.4. **Kaitsealuseid liike** ei tohi turustada, v.a kui seda võimaldavad õigusaktid ja CITES ehk „Loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusvahelise kaubanduse konventsioon“. Kui on asjakohane, peab **organisatsioon** vajadusel rakendama meetmeid kaitsealuste, ohustatud ja ohualdiste liikide kaitsmiseks ning nende populatsiooni suurendamiseks.

Indikaatorid: Turustatavate **kaitsealuste liikide** müügidokumentatsioon. **Organisatsioon** on täitnud asjakohaseid nõudeid liikide kaitsmiseks või on rakendanud ka vabatahtlikku/omaalgatuslikku looduskaitse tegevust.

Kommentaar: Eesti metsades ei kasva CITES nimekirjas olevaid puuliike, mille turustamine on keelatud. Samas on kaitsealused liigid, nt karulauk, mida tohib koguda oma tarbeks kuid neid ei tohi varuda turustamise eesmärgil.

- 8.4.5. **Metsa** peab uuendama viisil, mis tagab **metsa** ja/või **peamiste ökohüvede** pikaajalise püsimise ja tootlikkuse.

Indikaatorid: **Mets** on edukalt uuenenud ja **peamised ökohüved** on säilinud või taastunud või taastuvad.

Kommentaar: Mets (raiesmik) on uuendatud õigusaktides lubatud puuliigiga õigusaktides toodud tähtaja jooksul (vt MME). Kui õigusaktis ettenähtud tähtaja jooksul ei suudeta metsa uuenuks arvestada, on metsaomanik esitanud taotluse Keskkonnaametile tähtaja pikendamiseks.

- 8.4.6. Metsauuendamisel ja **metsastamisel** tuleb kasutada kasvukohatüübile sobivat ning lubatud algmaterjali päritoluga **kultiveerimismaterjali**. **Istandikus** ei tohi kasutada invasiivseid ja/või Eestis keelatud võõrliike ja hübriide.

Indikaatorid: Metsauuendamisel ja **metsastamisel** on kasutatud lubatud algmaterjali päritoluga liike/hübriide. **Istandikus** ei ole kasutatud invasiivseid ja/või Eestis keelatud võõrliike ja hübriide.

Kommentaari: Kasvukohale lubatud puuliigid on sätestatud MME §15 ja lisa 2 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/1060/4202/1008/2.pdf#>). Metsa uuendamisel lubatud metsataimede ja metsapuuseemnete algmaterjali päritolud on määratud Keskkonnaministri määrusega „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali päritolu“ (www.riigiteataja.ee/akt/121032023005). Võõrpuuliikidest tohib metsauuendamisel kasutada „Metsa uuendamisel kasutada lubatud võõrpuuliikide loetelu“ olevaid puuliike (www.riigiteataja.ee/akt/12759372):

- 1) must kuusk *Picea mariana*
- 2) serbia kuusk *Picea omorika*
- 3) keerdmänd *Pinus contorta*
- 4) euroopa lehis *Larix decidua*
- 5) siberi lehis *Larix sibirica*
- 6) siberi lehise vene teisend *Larix sibirica var. rossica*
- 7) jaapani lehis *Larix kaempferi*
- 8) kuriili lehis *Larix gmelinii var. japonica*
- 9) eurojaapani lehis *Larix x eurolepis*
- 10) harilik ebatsuuga *Pseudotsuga menziesii*
- 11) siberi nulg *Abies sibirica*
- 12) punane tamm *Quercus rubra*
- 13) hübriidhaab *Populus x wettsteini*

Samas, ökoloogiliselt sõbralikemate ja ökoloogilist sidusust parandavate/taastavate uuendamiste ja metsastamiste korral tuleb eelistada kohalikke liike.

- 8.4.7. **Metsamajandamistöodel** tuleb eelistada töövõtteid, mis aitavad kaasa **metsa ökoloogilise ajalis-ruumilise sidususe** säilitamisele, parandamisele, taastamisele või taastumisele.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on kasutanud töövõtteid, mille tulemusena on **auditeeritaval üksusel** olemas **metsa ökoloogilist ajalis-ruumilist sidusust** tagavad struktuurid ja omadused, nt erinevatest puuliikidest säilikuud, säilikuude grupid koos teise rinde ja/või alusmetsaga, erinevas lagunemisastmes **puit** (nt jalalkuivanud puud/tüükad, lamapuit, kõdupuit, kännud), on jäetud **puhverribasid**, säilitatud on **metsa** mikrostruktuure, mitmekesise koosseisu ja erineva vanusega metsi, looduslikku järelkasvu ja alusmetsa mitmekesisust, **metsa** bioloogilist seisundit ja mitmekesisust näitavaid märgilise väärtusega linde, loomi, taimi, sambraid, samblikke, seeni.

Kuni 3 ha langi puhul on sidususe tagamiseks säilikuud langile jäetud üksikutena või gruppidena, üle 3 ha on eelistatud säilikuude grupe.

Kaitstaval loodusobjektil oleval I ja II-kategooria liigi leiukohal on säilikuud jäetud majandusmetsas nõutust vähemalt kaks korda rohkem.

Nektarit ja õietolmu pakkuvad puud ja põõsad asuvad eelkõige raielangil avatud äärealadel või on vähemalt poole võra ulatuses avatud valgusele (nt teed, sihid, kraavid, sulglohud, veekogude kaldad), kus on neil võimalik õisi moodustada.

Märkus *puhverriba* indikaatori selgituseks: Puhverribad jäetakse eelkõige raielangil servaalale, mis külgneb põllumajandusliku maa, pool-loodusliku rohumaa, soo või loodusliku veekoguga. Sobivate tingimuste korral säilitatakse võimalust mööda olemasolevad jalalkuivanud puud/tüükad ja lamapuit ning jäetakse kasvama säilikuud või säilikuude grupid. Tüükaid võib juurde tekitada tüügastamise teel, eriti kasvukohatüüpides, kus on suurem oht tuuleheitele.

Kommentaar: Ökoloogiline ajalis-ruumiline sidusus on eesmärk, et liigid saaksid levida, et oleks sigimisvõimalused (ristumisvõimalus, k.a tolmlimine), et isendid leiaksid üksteist ja et säiliks vähemalt mõned pärast puistu taastumist uue populatsiooni alguse panevad isendid. Eesmärk, et maastikul oleks erineval ajal erinevates kohtades võimalus liikidel ja isenditel peatuda ja toituda. Oluline ei ole, et maastik oleks konserveeritud ja pidevalt ühesugune, sest loodus on pidevas muutumises, vaid et muutustega säiliks teatud sidusus ja struktuuride järjepidevus. Erilist tähelepanu tuleb sidususe säilimiseks pöörata põlistel metsaaladel, kus säilitatakse struktuure jm sidusust toetavaid elemente erilise hoolega.

Selle nõude puhul tuleb läheneda põhimõttest, et „Ei ole midagi elusamat, kui surnud puu“. Seda nõuet järgitakse maastiku ja metsaomaniku kogu metsa osas (auditeeritava üksusel), mitte eraldi/langi põhiselt. Ainult säilikpuu nõuet tuleb järgida lageraie ja looduslike veekogude puhverriba nõudeid raielangil põhiselt. Metsaomaniku mets kokku peab olema ökoloogiliselt mitmekesine.

Säilikpuud. Säilikuudeks või säilikuudeks gruppis tuleb eelistada suure diameetriga eritunnustega kasvavaid (elusaid) ja jalalseisvaid surnud puid ning tüükaid (sh tüügastatud puud). Säilikuude eritunnuste eelistus on: eelneva raieperioodi puud, kõrgema bioloogilise väärtusega puuliigid (jalakas, künnapuu, pärn, tamm, saar, haab, sanglepp), õõnsustega või põlemisjälgedega puud, seente viljakehadega puud, murdunud või mitme ladvaga puud, vaigutustega puud, tuuleluudadega puud, jämedate okstega ja/või madala laasuvusega puud (nt karjamaakuusk, puisniidutamm). Säilikpuu võib olla ka see puu, millel on väiksem puiduline turuväärtus. Okaspuumetsades võimalusel jätta säilikuudeks ka lehtpuid.

Säilikuud eelistada jätta gruppina ning paremal juhul koos alumiste rinnetega. Viimane eeldab alusmetsa säilitamist eelnevate valgustus- ja harvendusraiate käigus ja lageraieks ettevalmistamisel. Kui langil on pärandkultuuriobjekte (nt ajalooline ristipuu, kiviaed, ohvikivi) või mikrostruktuure (nt sulglohk) või avamaastiku/loodusliku veekogu puhverriba, siis eelistada säilikuude grupp jätta nende juurde. Säilikuude jätmisel peab arvestama tööohutusega ja hilisema looduses liikumise ohutusega ja ohutusega naaberladele (trassid, teed, kuivenduskraavid, hooned) ja samuti metsauuendamisele. Kui naaber soovib säilikuude jätmist oma hoonete vmt juurde, siis tasub see kokkulepe teha kirjalikult.

Säilikuude puhul tuleb arvestada Metsa majandamise eeskirja §13-ga (<https://www.riigiteataja.ee/akt/113072023034>), et säilikuude kogumaht peab olema vähemalt 5tm/ha ja üle 5ha lageraielangi puhul 10tm/ha. Lisaks PEFC nõuab, et kaitstavatele loodusobjektidel (kaitsealad, hoiualad jt) tuleb jätta kaks korda rohkem säilikuude.

Erinevas lagunemisastmes puit. Siia alla kuuluvad jalakuivanud puud ja tüükad, lamapuit, kõdupuit, kändud, samuti tormiheite juurekettad.

Tüügas – puu murdumise või tüügastamise järel püsti jäänud tüve alumine osa, mille rinnasdiameeter on vähemalt 15 cm ja kõrgus vähemalt 1,5 m.

Lamapuit – metsaelustiku mitmekesisuse tagamiseks pikemat aega (rohkem kui kaks vegetatsiooni perioodi) maapinnaga täielikus või osalises kokkupuutes olev, sh juuremättaga surnud puutüvi või selle osa, mille jämedaima koha diameeter on suurem kui 20 cm. Võimalusel raiel lamapuitu olulisel määral mitte liigutada.

PS: säilikuud võivad olla ka jalakuivanud puud või tüükad.

Puhverribad. **Puhverriba** laiuse määrab metsaomanik ise, soovituslik laius on keskmisena 5 meetrit, optimaalne on 1-10 meetrit. Puhverriba võib moodustada ka väljaarenenud rohukamaraga niiduilmeline kooslus, kust ei ole puid-põõsaid ära raiutud.

Avamaastike puhverriba – eesmärgiks on vähendada majandustegevuse ülepiirilisi mõjusid, tagada naaberkõlvikute ökoloogiline sidusus, pakkuda turvalist kasvukohta taimedele ja/või elupaika (ja toitumisala) loomadele, lindudele ja ülejäänud metsaelustikule ning pakkuda/säilitada maastiku esteetilist väärtust. Avamaastiku puhverribasid ei pea jätma väikestele metsasisestele lagendikele ja põllumajanduslikele maadele (nt metsaheinamaad, jahimeeste söödapõllud) ning teedega ja trassidega piirnevatele lankidele. Avamaastiku puhverriba kaitseb metsa ka põllumaal kasutatavate taimekaitsevahendite eest.

Loodusliku veekogu **puhverriba** laiuse määrab metsaomanik ise, soovituslik laius on keskmisena 5 meetrit, optimaalne on 10 meetrit. Looduslike veekogude puhverriba peamine eesmärk on, et setted ei kanduks veekogusse. Samal ajal on veekogude puhvervöödid head pagula-elupaigad metsa- ja veekogude kaldavööndi liikidele. Seega võimalusel ei tohiks puhverribal liikuda metsatehnikaga ega lõhkuda pinnast ega väljakujunenud kamarat. Esimese rinde puud võib raiuda, kuid alles jätta teise rinde puud, põõsad ja alusmets. Samuti tagab looduslike veekogude puhverriba ökoloogilist sidusust. Looduslikud veekogud ei ole maaparandussüsteemi rajatised, nt: kraavid, tiigid, tuletõrjetiidid, paisjärved jne, kuid metsaomanik võib ka neile jätta puhverribasid.

Metsa mikrostruktuurid. Need on biotilised ja abiotilised objektid, mis tagavad mikroelupaiku, nt: sulglohud, kivikülvid, kiviaiad, suured kivid, aga ka kõik puudest tekkinud struktuurid.

Vältida sulglohus ja selle ümbruses põõsarinde ja alusmetsa eemaldamist ning võimalusel jätta säilikuud sulglohu ja/või selle ümbrusesse kasvama. Sulglohu kukkunud jämedaid puid ja lamapuitu võimalusel mitte eemaldada ja lõhkuda.

Kivikülvidest ja kiviaedadest välditakse metsamasinatega üle sõitmist. Kui tehnoloogiliselt peab kivikülvidest või kiviaedadest üle sõitma, siis kaetakse need, nt raidmetega, ja eemaldatakse sealt peale kokkuveo lõppu. Suurte kivide, kivikülvide ja kiviaedade peale ei jäeta langetatud

alusmetsa ega raidmeid. Võimalusel välditakse suurte kivide liigutamist ja nendel taimkatte kahjustamist.

Nektarit ja õietolmu pakkuvad puud ja põõsad. Need jätta kasvama eelkõige raielangi avatud äärealadel (vähemalt poole võra ulatuses avatud valgusele), nt: põllud, rohumaad, teed, sihid, kraavid, sulglohud, veekogude kaldad, kus on neil võimalik õisi moodustada. Sobivad puud ja põõsad on nt: paakspuu, lodjapuu, toomingas, paju, remmelgas, sarapuu, pärn, tamm, vaher, põdrakanep, vaarikas.

Mitmekesisust näitavaid märgilise väärtusega liigid. Märgilise väärtusega liigid on liigid, mis näitavad, et mets on ökoloogiliselt mitmekesine või heade mikroklimaatiliste tingimustega, nt: rähnliste tegevusmärgid, pikad rippuvad samblikud, suuremad epifüüdid (nt kopsusamblik, õhiksammal, jt suuremad samblakogumid või samblike rohkus tüvel), sipelgate suured kuhilpesad, risupesad jt linnupesad, erinevad huvitavad põõsaisendid, surnud puidul on samblakate ja suured puiduseened, kaitsealused liigid, märgades kohtades turbasamblad, avakooslustes palju erinevaid lilli, märjal mittemetsamaal pokud jpm. Märgilisi liike võib omanik ise ka valida, kuid hea oleks siis omada mingit viidet või seletust tema märgilisuse kohta..

8.4.8. Keelatud on kasutada geneetiliselt muundatud **kultiveerimismaterjali**.

Indikaatorid: Kasutatud **kultiveerimismaterjali** algmaterjali päritolu andmed.

Kommentaari: Metsaomanikul on dokumendid soetatud metsataimede ja metsapuu seemnete kohta. Metsauuendamiseks kasutatud kultiveerimismaterjal vastab Keskkonnaministri määrusele nr 20 "Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded" (www.riigiteataja.ee/akt/121032023005). Kui omanikul tekivad kahtlused, võib ta tarnijalt küsida lisa-tõendeid.

8.4.9. **Metsamajandamistöodel** tuleb eelistada töövõtteid, mis säilitavad või parandavad **metsa struktuuret** varieeruvust ja mikroelupaikade mitmekesisust.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusaladel.

Indikaatorid: Eelkõige on mõeldud puistu koosseisulist, vanuselist, rindelise ja maastikulise varieeruvust. **Organisatsioon** on kasutanud sobivaid töövõtteid, mille tulemusena on **metsas** lamapuitu ja tüükaid, looduslikku järelkasvu ja mitmekesist alusmetsa, kasvama on jäetud nektari- ja õietolmutaimi. Mikropinnavorme pole oluliselt kahjustatud. Sobivate tingimuste ja võimaluste korral on olemas segametsad, häilud ning erivanuselised ja erinevate puuliikidega puistud **maastikul**.

Kommentaari: vt punkt 8.4.7. kommentaari, samad nõuded tuleb täita ka selle punkti juures. Seda punkti peab metsaomanik täitma suuremal alal – maastiku skaalas, **auditeeritaval üksusel**. Metsaomaniku mets kokku peab olema mitmekesine.

8.4.10. **Metsamajandamistööd** peavad olema läbi viidud viisil, mis ei tekita **metsale** kui **ökosüsteemile** püsivaid kahjustusi. Võimalusel tuleb kasutada abinõusid **metsa**

struktuuri ja bioloogilise mitmekesisuse ja/või peamiste **ökohüvede** säilitamiseks või parendamiseks.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusosaladel, **istandiku** alal ei tohi tekitada püsivaid mullakahjustusi.

Indikaatorid: **Metsale** kui **ökosüsteemile** ei ole tekitatud olulisi püsivaid kahjustusi ja kahjustuste olemasolul on püütud seisundit parendada asjakohaste abinõudega.

Kommentaari: vt punkt 8.4.7. kommentaari, samad nõuded tuleb täita ka selle punkti juures. Seda punkti peab metsaomanik täitma suuremal alal – maastiku skaalas, **auditeeritaval üksusel**. Metsaomaniku mets kokku peab olema mitmekesine.

8.4.11. **Metsaparandustaristu** kavandamisel ja ehitamisel peab hindama kavandatud tööde mõjusid ning leidma vähima negatiivse mõjuga lahendused **ökoloogiliselt väärtuslikule metsale, ökoloogiliselt väärtuslikule mittemetsamaale** ja looduslikele veekogudele. Oluliste negatiivsete mõjude korral peab kavandama leevendavaid tegevusi.

Indikaatorid: **Metsaparandustaristu** kavandamisel ja ehitamisel on mõjud ja riskid hinnatud. Olemas on vajalikud riiklikud load/kooskõlastused. Negatiivseid mõjude korral toimuvad leevendavad tegevused.

Kommentaari: Hinnatud mõjusid võib kirjeldada ka suuliselt. Oluline on, et metsaomanik on selle eelnevalt enda jaoks läbi mõelnud ning suudab seletada, et antud viisil tehtud töö oli kõige väiksema ökoloogilise kahjuga.

Olulised negatiivsed mõjud on nt: setete kandumine looduslikku veekogusse, kaitsealuse liigi võimalik kahjustamine.

Leevendavad meetmed on nt: settebasseinide tegemine, karestike tegemine, ligipääsu tagamine **ökoloogiliselt väärtuslikule metsale/mittemetsamaale**.

8.4.12. Ulatuslike ulukikahjustuste vähendamiseks **metsale**, metsaökosüsteemile ja **ökohüvedele** peab rakendama abinõusid optimaalse seisundi tagamiseks.

Indikaatorid: Ulatuslike kahjustuste esinemisel on planeeritud ja võetud tarvitusele abinõud (nt repellendi kasutamine, kokkulepe jahiseltsiga).

Kommentaari: See kehtib, kui ulukikahju on seotud metsaomaniku määratletud ärilise või mõne teise peamise ökohüvega. Nt ulukikahju ei ole probleemiks ökoloogiliselt väärtuslikus metsas, kui see on metsa loomuliku protsessi osa.

8.4.13. Bioloogilise mitmekesisuse hoidmiseks säilitatakse **metsamajandamistöodel** ökoloogiliselt olulisi struktuurielemente (nt jalalkuivanud puid ja tüükaid, lamapuitu, õõnsaid puid, põlemisjälgedega puid, vanade puudega alasid, puistus väheesinevaid puuliike, suuri kive, kiviaedu, sulglohke), arvestades ka nende võimalikku mõju **metsa** tervislikule seisundile, **puidu** kvaliteedile, **ökosüsteemi** seisundile, naaber-**ökosüsteemidele** ja inimeste ohutusele.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusosaladel.

Indikaatorid: Erinevate struktuurielementide olemasolu, nt erinevatesse põlvkondadesse kuuluvad ja erinevas vanuses puud, mitmekesine **puistute**

koosseis auditeeritava üksusel, kõvad lehtpuud ja pärn, jalalkuivanud puud/tüükad, lamapuit, säilikpuud, tormiheide koos juuremäta ja tüvega, põõsad (nt türnpuu, kuslapuu, porss, paakspuu, toomingas, pihlakas). Tüükaid võib juurde tekitada tüügastamise teel, eriti kasvukohatüüpides, kus on suurem oht tuuleheitele.

Kommentaar: vt punkt 8.4.7. kommentaari, samad nõuded tuleb täita ka selle punkti juures. Seda punkti peab metsaomanik täitma suuremal alal – maastiku skaalas, **auditeeritava üksusel**. Metsaomaniku mets kokku peab olema mitmekesine.

8.5. 5. Kriteerium. Metsa kui keskkonda reguleeriva ökosüsteemi rolli säilitamine ja suurendamine.

8.5.1. Tuleb säilitada või parendada **metsa** rolli keskkonna tasakaalustajana: erosiooni ja üleujutuste vähendajana, veerežiimi puhverdajana, kliima reguleerijana, süsiniku sidujana ja/või teiste ühiskonnale oluliste **ökohüvede** pakkujana.

Indikaatorid: Looduslike veekogude äärde on jäetud veekogu **puhverribad**. Veekogu **puhverribadel** ei ole kahjustatud pinnast. **Organisatsioonil** on määratletud olulised kultuurilised ja sotsiaal-majanduslikud **ökohüved**.

*Märkus **puhverriba** indikaatori selgituseks:* Loodusliku veekogu **puhverribale** on jäetud kasvama põõsad, järelkasv ja teise rinde puud. Võimalusel säilitatakse seal olevad jalalkuivanud puud/tüükad ja lamapuit ning jäetakse kasvama säilikpuud või säilikpuude grupid. **Puhverriba** võib moodustada ka väljaarenenud rohukamaraga niiduilmeline kooslus.

Kommentaar: Lammimetsad on näide keskkonda tasakaalustavast metsast, kuna nad leevendavad üleujutuste tugevust allavoolu piirkondades. Põldude serva jäetud puhverribad toimivad tuuletõkkena aegadel, kui põld on taimkatteta.

Kommentaar: vt ka punkt 8.4.7. kommentaari Loodusliku veekogu **puhverriba** laiuse määrab metsaomanik ise, soovituslik laius on keskmisena 5 meetrit, optimaalne on 10 meetrit. Loodusliku veekogu **puhverriba** peamine eesmärk on, et setted ei kanduks veekogusse. Samal ajal on veekogude puhvervöödid head pagula-elupaigad metsa- ja veekogude kaldavööndi liikidele. Seega võimalusel ei tohiks puhverribal liikuda metsatehnikaga ega lõhkuda pinnast ega väljakujunenud kamarat. Esimese rinde puud võib raiuda, kuid alles jätta teise rinde puud, põõsad ja alusmets.

Kultuurilised ja sotsiaal-majanduslikud **ökohüved** on nt: tagada metsas liikumise võimalused, tagada marjade ja seente varumise võimalused, võimaldada kohalikele elanikele küttepuidu soetamine, pakkuda inimestele tööd, tagada riigile maksutulu, võimaldada inimestele jõulupuude soetamine, võimaldada kohalikul kogukonnal kasutada metsaomaniku maad Jaaniku tegemiseks, anda kohalikule kogukonnale puitu külakiige tegemiseks.

8.5.2. **Organisatsioonil** peab olema ülevaade olulistest **keskkonnakaitsefunktsiooniga metsadest** ja **keskkonda tasakaalustava funktsiooniga metsadest** ning nende majandamine peab tagama nende funktsioonide säilimise pikema aja jooksul.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on kaardistatud **keskkonnakaitselise funktsiooniga** ja **keskkonda tasakaalustava funktsiooniga** metsad. Kaardistatuks loetakse ka eraldiste nimekirja, mida osatakse kaardil ja looduses näidata.

Kommentaari: Metsaomanik on eraldisele määranud vastava maatüki otstarbe, vt 6.3.4 b). Mõnel juhul ei pea olema terve eraldis keskkonnakaitseline mets, vaid eraldisel asub nt avamaastiku või veekogu **puhverriba**.

- 8.5.3. **Metsamajandamistööl** tuleb kasutada tööks sobilikku aega, tehnikat ja töövõtteid, et võimalikult vähe kahjustada pinnast, ära hoida erosiooni ja setete kandumist veekogudesse ning vooluveekogude ummistumist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata **metsamajandamistööl**, mis viiakse läbi õhukestel jt tundlikel muldadel ja erosiooniohtlikel aladel.

Märkus: Vooluveekogude ummistustest hoidumise nõue ei kehti liigniiskete metsade ja soolupaikade taastamise aladel.

Indikaatorid: Vooluveekogud (ojad, kraavid, jõed) ei ole pärast **metsamajandamistööl** lõppu ummistatud. Looduslike veekogude äärde on jäetud veekogu **puhverribad**. Veekogu **puhverribadel** ei ole kahjustatud ega reostatud pinnast ning **puhverribale** ei ole ladustatud **puitu** ega kütte- ja määrdeaineid.

Märkus **puhverriba** *indikaatori selgituseks:* Loodusliku veekogu **puhverribale** on jäetud kasvama põõsad, järelkasv ja teise rinde puud. Võimalusel säilitatakse seal olevad jalalkuivanud puud/tüükad, lamapuit ning jäetakse kasvama säilikpuud või säilikpuude grupid. **Puhverriba** võib moodustada ka väljaarenenud rohukamaraga niiduilmeline kooslus.

Kommentaari: Vooluveekogudest on pärast tööde lõppu välja võetud „sillad“. Pinnase kahjustamise piirmäärad on toodud metsa majandamise eeskirjas. Vt ka punkt 8.4.7. kommentaari.

- 8.5.4. **Metsamajandamistööl** välditakse kütte- ja määrdeainete ning **taimekaitsevahendite** veekogudesse sattumist.

Indikaatorid: Veekogudesse ei ole sattunud kütte- ja määrdeaineid ega **taimekaitsevahendeid**. On tagatud, et tankimine ja tankurite kasutamine ei reosta veekogusid (nt spetsiaalse otsakutega tankurid, tankuril lekkimist vältivad topeltseinad või turvaümbris, ladustamine spetsiaalsetes kütusekanistrites).

- 8.5.5. **Metsaparandustaristut** ehitades, rekonstrueerides ja uuendades tuleb võimalikult vähe kahjustada pinnast ja hoida ära vooluveekogude ummistumist, et säilitada võimalikult palju veekogu loomulikku veerežiimi, vähendada setete jõudmist eesvoolu ja looduslikesse veekogudesse ning vältida kütte- ja määrdeainete veekogudesse sattumist.

Indikaatorid: Loodusliku veekogu looduslik seisund on säilitatud ja vajadusel rajatud kahjustumise vältimiseks settetiike vmt. Vooluveekogud (ojad, kraavid, jõed) ei ole pärast **metsaparandustöööl** lõppu ummistatud. Veekogudesse ei ole sattunud kütte- ja määrdeaineid.

Kommentaar: Setete sattumine ei pea toimuma tööde ajal, vaid vihmastel perioodidel, ning sellepärast tuleb ohud ja leevendusmeetmed põhjalikult läbi mõelda. Kui looduslik veekogu on kuivendussüsteemi osa (nt jõgi), siis ei tohi muuta jõe sängi kuju, võib eemaldada vaid setteid kuni jõe loodusliku põhjani.

8.6. 6. Kriteerium. Metsa kultuuriliste ja sotsiaal-majanduslike ökohüvede säilitamine või asjakohane parandamine

8.6.1. Metsamajandamistöodel arvestatakse metsa kultuuriliste ja sotsiaal-majanduslike väärtustega.

Märkus: **Istandike** puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt **istandike puhverribades** ja leevendusosaladel.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on kaardistatud kultuuriliste väärtustega **metsad**. Kaardistatuks loetakse ka eraldiste nimekirja, mida osatakse kaardil ja looduses näidata.

Kommentaar: Metsaomanik on eraldisele määranud kultuurilise väärtusega metsa maatüki otstarbe, vt 6.3.4 b). Eraldis ei pea olema terves ulatuses kultuurilise väärtusega mets, vaid eraldisel asub nt ajalooline ristipuu.

Arvestamine ei tähenda **metsamajandustöö** mitte tegemist, tuleb arvestada eripäraga, nt: vaigutatud puud ja ajaloolised ristipuud jätta kasvama, koristad kaevikust raiega sinna sattunud oksad, raie läbiviimisel kääpa juures mitte sõita kääpal metsatehnikaga, ohvrikividelt koristada raiega sinna sattunud oksad, puisniidu vanade puude ümbert raiuda noored puud ja alusmets. Kui tegemist on muinsuskaitseobjektiga, siis peab võtma kooskõlastuse Muinsuskaitseametilt. Kultuurimälestiste andmed leiab Maa-ameti kaardirakendusest (<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kultuurimalestised>).

Metsaomanik peab teadma, kus tema metsas asuvad virgestuskohad ja arvestama nendega **metsamajandamistöõde** käigus, nt puhastama aktiivses kasutuses olevad rajakesed raiega sinna sattunud okstest ja maapinna ettevalmistamisel neid mitte kahjustama.

8.6.2. **Organisatsioon** ei tohi seada põhjendamatuid piiranguid igaüheõigusele. Igaüheõiguse alusel on **mets** avatud kõigile, arvestades **organisatsiooni** majandustegevuse eripära. Piirangute seadmine on lubatud põhjendatud juhtudel, nt omandiõiguse kaitse, **metsa** tervisliku seisundi tagamise, **peamiste ökohüvede** pakkumisel rahalise kasu saamise eesmärgil, sihiliku prügistamise vältimise ja ohutuse tagamise eesmärgil, või kui **ökohüvede** varumine võib seada ohtu loodusliku koosluse säilimisele.

Indikaatorid: **Metsa** kasutamine on võimalik igaüheõiguse raames, igaüheõiguse piiramisel on olemas asjakohane põhjendus. Virgestusmetsades on radade ja teede kasutamine võimalik ka pärast **metsamajandamistöõid**.

Kommentaar: Metsaomanik võib piirata **mittepuiduliste saaduste** varumist kohtades, kus **mittepuidulisi saadusi** kasvatatakse metsaomaniku ärielistel eesmärkidel või kui varumine seab ohtu looduslike koosluste säilimisele.

Virgestusele ja looduses liikumisele võib seada piiranguid nt: tuleohtlikuks perioodiks, ohutuse tagamiseks **metsamajandamistöõde** ajaks, kultuuriväärtuste või omandi kaitseks või prügistamise tõkestamiseks.

- 8.6.3. **Metsamajandamistööl** tuleb arvestada ajalooliste, kultuuriliste ja vaimsete väärtustega, mis on määratletud riiklikult või väärtuse olemasolu on kokku lepitud **kohaliku kogukonna** ja **organisatsiooni** vahel.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on säilitanud registrisse kantud ajalooliste ristidega ristipuud ning kahjustatud ei ole registrisse kantud ristimetsi ja kinnismälestisi. **Kohaliku kogukonna** ja **organisatsiooni** vahel on kokku lepitud väärtuste olemasolu (nt hauad, kalmed, kalmistud, kääpad, kiviaiad, hiie- või raviallikad, hiie- või kultuskivid, metsavennapunkrid) ja **metsamajandamistööl** töövõtetendel aladel ning kokkuleppeid on järgitud.

Kommentaar: vt punkti 8.6.1 kommentaari.

- 8.6.4. Metsamajandamine peab pikas perspektiivis edendama kohalike elanike kultuurilist ja sotsiaal-majanduslikku heaolu. Kui see on asjakohane, siis kaasatakse **metsamajandamistööl** planeerimisse **kohalik kogukond**.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on määratlenud olulised kultuurilised ja **peamised ökohüved**. **Kohaliku kogukonna** esitatud põhjendatud ettepanekutele on vastatud ja lahendamiseks on tegeletud.

Kommentaar: Kui kohalik kogukond pöördub ettepanekuga **metsamajandamistööl** korraldamiseks, siis metsaomanik peab neid kaaluma nende asjakohasust ja ettepanekutele vastama. Põhjendatud ettepanekutega peab metsaomanik arvestama. Juhul, kui mõistliku aja jooksul ei suudeta metsaomaniku ja **kohaliku kogukonna** vahel kokkuleppele jõuda, siis võib metsaomanik **metsamajandamistööl** läbi viia.

- 8.6.5. **Kohalike kogukondade** traditsioonilisi teadmisi ja uuenduslikke ideid kasutusele võttes jagatakse tulud ja kulud õiglaselt.

Indikaatorid: Asjakohasel juhul, kui on kasutatud **kohalike kogukondade** traditsioonilisi teadmisi või uuenduslikke ideid, siis on sõlmitud dokumenteeritud kokkulepped **kohalike kogukondadega**.

Kommentaar: Eesti oludes keeruline näidet tuua.

- 8.6.6. **Organisatsioon** peab arvestama ja soodustama metsanduse rolli Eesti majanduses ja kohalikus sotsiaal-majanduslikus heaolus. Selleks pööratakse tähelepanu piirkondlike inimeste tööhõivele ja Eestis asuvate ettevõtete toorme vajadustele.

Indikaatorid: Võimalusel on kasutatud piirkondlikku tööjõudu, **puidu** tarnimisel on eelistatud Eestis asuvaid puiduväärindajaid ja -kasutajaid.

Kommentaar: Kui võimalik, siis kasutada lihtsamate tööde korral, mis ei nõue erialaseid oskusi, nt metsaistutamine, piirkondlike ettevõtete/inimesi. Piirkondlike ettevõtteid kasutada nt töötajate toitlustamise või ööbimise korraldamisel (nt metsamasina operaatorite ööbimine).

- 8.6.7. **Organisatsioon** võimaldab teadustöö tegemist oma **metsas**, arvestades omandiõigust, **organisatsiooni** majandustegevuse eripära, inimeste ohutust ning mõju metsatagavarale ja puidu kvaliteedile ning **peamistele ökohüvedele**. **PEFC serditud metsas** on eelistatud teadustööd, mis toetavad **jätksuutlikku metsamajandamist**.

Indikaatorid: **Organisatsioon** ei ole teinud põhjendamatuid takistusi teadustöö tegemiseks või on sõlminud vajalikud kokkulepped teadlastega.

- 8.6.8. **Organisatsioon** võimaldab riigikaitsealast väljaõpet oma **metsas**, arvestades omandiõigust, **organisatsiooni** majandustegevuse eripära, inimeste ohutust ning mõju metsa tagavarale, puidu kvaliteedile ja **peamistele ökohüvedele**.

Indikaatorid: **Organisatsioon** ei ole teinud põhjendamatuid takistusi riigikaitsealaseks väljaõppeks.

9. Tulemuslikkuse hindamine

9.1. Jälgimine, analüüsimine ja hindamine

- 9.1.1. **Organisatsioon** peab regulaarselt hindama metsavarude muutust, **metsamajandamistööde** kvaliteeti ja mõju metsale ja **peamistele ökohüvedele** ning vajadusel korrigeerima oma tegevusi. **Organisatsioon** peab hindama ka **metsamajandamistööde** keskkonnakaitselist, sotsiaalset ja majanduslikku mõju.

Indikaatorid: **Metsamajandamistööde** kvaliteet ja erinevad mõjud on hinnatud. Hindamise tulemustega on arvestatud **metsamajandamistööde** kavandamisel ja tegemisel ning **tegevuskava** on hindamise tulemustega täiendatud.

Kommentaar: Metsaomanik peab tehtud metsamajandamistööde kvaliteeti hindama, nt kas pinnast on kahjustatud või kas valgustusraie on tehtud kvaliteetselt. Hindamise tulemuste alusel on vajadusel korrigeeritud tegevusi, nt uuendatud põhimõtteid, koolitatud töövõtjaid, arendatud IT-süsteeme.

- 9.1.2. Regulaarselt tuleb jälgida looduslike ja inimtekkeliste kahjustuste olemasolu ja nende mõju metsa tervislikule seisundile ja **peamiste ökohüvede** kvaliteedile ning vajadusel korrigeerida oma tegevusi.

Indikaatorid: Looduslikud ja inimtekkelised kahjustused on registreeritud. **Organisatsioonil** on määratletud seire regulaarsus.

Kommentaar: Looduslikud kahjustused on nt: ulukid, putukad, seened, tuli, tuul ja üleujutused. Inimtekkelised ehk antropogeensed kahjustused on nt: alustaimestiku tallamine virgestusaladel, kasvavate puude kahjustamine, kraavi ummistamine, pinnase kahjustamine. Olulise kahjustuse korral tuleb Keskkonnaametile esitada metsakahjustuse metsateatis või registreerida kahjustus metsaregistris. Ökoloogiliselt tähtsatel metsaaladel ja kaitsealadel võivad looduslikud kahjustused olla ökosüsteemi loomulik osa.

Vastavalt Metsaseaduse §41 on mets oluliselt kahjustatud, kui kahjustuse tõttu on: 1) metsauuendusosalal või noorendiku arenguklassis olevas puistus metsauuendamisel kasutada lubatud puuliikide elujõuliste puude arv väiksem kui metsa uuenenuks lugemiseks nõutav minimaalne puude arv; 2) alates latimetsa arenguklassist elujõuliste puude esimese rinde rinnaspindala väiksem kui puistu esimese rinde rinnaspindala lubatud alammäär pärast harvendusraiet.

- 9.1.3. **Organisatsioon** peab regulaarselt jälgima ja hindama **äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** kasutust ja seisukorda ning vajadusel korrigeerima oma tegevusi.

Indikaatorid: **Organisatsioon** on jälginud ja hinnanud **äriliste mittepuiduliste metsasaaduste** kasutust ja seisukorda. **Organisatsioonil** on määratletud seire regulaarsus.

- 9.1.4. **Organisatsioon** peab jälgima regulaarselt töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmist ning vajadusel korrigeerima oma tegevusi.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on tehtud töökeskkonna riskianalüüs, kehtestatud ohutusjuhendid ning läbi viidud ohutusjuhendamised. Tööõnnetuste korral on läbi viidud tööõnnetuse uurimine (on olemas tööõnnetuste register ja

uurimise raportid) ning abinõud samalaadsete õnnetuste vältimiseks on ellu viidud).

9.2. Sisekontroll

- 9.2.1. **Organisatsioon** peab vähemalt üks kord sertimise perioodi jooksul analüüsima oma tegevusi tööde planeerimisel ja tegemisel ning tegevuste vastavust **PEFC standardi** nõuetele.

Kommentaar: Metsaomanik peab korraldama klassikalise sisekontrolli, kus hindab, kas tema tööde planeerimine ja tegemine vastavad PEFC nõuetele, nt: lageraiete planeerimisel arvestab pinna kahjustamisega, ehk pehmeid lanke ei planeeri novembrisse või kas kuivendussüsteemi rekonstrueerimisel rajab settebasseine.

9.2.2. **Organisatsioon:**

- a) kavandab, koostab, täidab ja säilitab sisekontrollikava, mis hõlmab sisekontrolli sagedust, meetodeid, vastutust, kavandamise nõudeid ja aruandlust ning võtab arvesse kontrollitavate protsesside olulisust ja eelnevate sisekontrollide tulemusi;
- b) määratleb iga sisekontrolli kriteeriumid ja ulatuse;
- c) valib sisekontrolli läbiviijad ja viib läbi sisekontrollid, tagades protsessi objektiivsuse ja sõltumatuse;
- d) tagab sisekontrollitulemuste edastamise juhtkonnale;
- e) säilitab dokumenteeritud teabe, mis on sisekontrolli läbiviimise ja sisekontrolli tulemuste tõenduseks.

Indikaatorid punkti 9.2. kohta: Sisekontroll on läbi viidud ja juhtkond on selle tulemused heaks kiitnud.

9.3. Juhtkonnapoolne ülevaatamine

- 9.3.1. **Organisatsioon** peab iga-aastaselt üle vaatama **juhtimissüsteemi**; ülevaatusotsus peab sisaldama juhtkonna eelmisest ülevaatusel tulenenud tegevuste hetkeseisu, muudatusi **juhtimissüsteemi** jaoks olulistest sisendites ja sisemises toimimises, võimalusi ja otsuseid **juhtimissüsteemi** pidevaks täiustamiseks ning teavet **organisatsiooni** tegevuse tulemuslikkuse kohta, sh eelnevas auditis välja toodud mittevastavuste ja parandusabinõude ning seire- ja sisekontrollitulemuste trende.

Indikaatorid: **Juhtimissüsteem** toimib. Vajalikud parandusabinõud on kasutusele võetud. Juhtkonna tasandil on läbi arutatud trendid, mittevastavused ja parandusabinõud ning võimalused **juhtimissüsteemi** pidevaks täiustamiseks. Tehtud on otsused **juhtimissüsteemi** pidevaks täiustamiseks ning vajadusel muudatuste tegemiseks **juhtimissüsteemi**. Juhtkonnapoolse ülevaatamise tulemused on dokumenteeritud.

10. Täiustamine

10.1. Mittevastavus ja parandusabinõud

10.1.1. Juhul, kui auditiga leitakse mittevastavus standardi nõuetele, peab **organisatsioon** reageerima mittevastavusele ja:

10.1.1.1. hindama mittevastavuse põhjuseid;

10.1.1.2. kavandama abinõud mittevastavuse kordumise vältimiseks ja võimalusel kõrvaldamiseks;

10.1.1.3. tegelema mittevastavuste tagajärgedega;

10.1.1.4. hindama parandusabinõude tõhusust.

Indikaatorid: Mittevastavuse põhjused on hinnatud ja mittekordumise abinõud kavandatud (muuhulgas juhtkonna tasandil). Parandusabinõud peavad olema vastavuses leitud mittevastavuste avaldatud mõjuga. **Juhtimissüsteemi** on vajadusel muudetud. **Organisatsiooni** mittevastavused ja parandusabinõud ning hinnang parandusabinõude tulemuslikkusele on dokumenteeritud.

Kommentaar: Kui PEFC auditi käigus leitakse mittevastavus, siis tuleb läbi viia punktis 9.3 oleva juhtkonna poolne ülevaatus.

10.2. Pidev täiustamine

10.2.1. **Organisatsioon** peab hoidma **juhtimissüsteemi** aja- ja asjakohasena.

Indikaatorid: **Organisatsioonil** on välja töötatud põhimõtted, mille alusel **juhtimissüsteemi** aja- ja asjakohasust hinnatakse ja mille alusel on võimalik aja- ja asjakohasust ka tõendada.

Lisa 1. Istandikele kehtestatud nõuete erisused

Standardi punkti number	Standardi nõue	Istandikele kehtestatud nõuete erisused
8.1.1.	Metsamajandamise eesmärk on metsa kui ökosüsteemi ja selle ökohüvede (sh metsa majanduslike, ökoloogiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete väärtuste) säilitamine või suurendamine.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusaladel.
8.1.5.	Põlist metsamaad, ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsamaad ja muinsuskaitselisi maastikke ei ole lubatud muuta istandikuks või tehislik/kultuuriliseks mittemetsamaaks . <i>Märkus 1:</i> Pärast 31.12.2010 põlisele metsamaale, ökoloogiliselt väärtuslikule mittemetsamaale ja muinsuskaitseliste maastikele rajatud istandikke ei saa sertida.	Pärast 31.12.2010 põlisele metsamaale, ökoloogiliselt väärtuslikule mittemetsamaale ja muinsuskaitseliste maastikele rajatud istandikke ei saa sertida.
8.2.1.	Metsas peab säilitama ökosüsteemi head seisundit või seda vajadusel parandama, arvestades parimal viisil metsa struktuuri ja looduslike protsesse. Kahjustunud või järkjärgult vaesunud ja terviklikkust kaotanud ökosüsteem (degradeerunud ökosüsteem) tuleb taastada, kui see on võimalik ja majanduslikult otstarbekas, või jäetakse see looduslikule arengule (suktsessionile).	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusaladel.
8.2.2.	Tuleb tagada metsa elujõulisus ja vastupidavus häiringutele, aidates kaasa metsa geneetilise, liigilise ja struktuurilise mitmekesisuse säilimisele, ning toetada looduslike protsesse.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusaladel.
8.2.11.	Metsamaal on lubatud kasutada vaid orgaanilisi väetisi, looduslike mineraalväetisi, looduslike mullaparandajaid, biostimulaatoreid ning bioregulaatoreid, kui need ei ole õigusaktides keelatud. Väetiste kasutamine peab olema kontrollitud ning keskkonda mittekahjustav. Mulla looduslike protsesside toetamine peab olema eelistatud väetamisele. <i>Märkus 1:</i> Looduslik mineraalväetis on nt puutuhk, turbatuhk, põhu-, heina- ja rootuhk, mullaparandaja on lubi, dolomiidipulber, põlevkivituhk.	Istandike puhul peab väetiste kasutamine olema kontrollitud ning keskkonda mittekahjustav. Mulla looduslike protsesside toetamine peab olema eelistatud väetamisele.
8.4.1.	Metsamajandamistöde kavandamisel arvestatakse kohaliku päritoluga bioloogilise	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt

	mitmekesisuse säilitamise ja kaitsmisega nii maastiku, ökosüsteemi , liikide kui geneetilisel tasandil.	istandike puhverribades ja leevendusosaladel.
8.4.6.	Metsauuendamisel ja metsastamisel tuleb kasutada kasvukohatüübile sobivat ning lubatud algmaterjali päritoluga kultiveerimismaterjali . Istandikus ei tohi kasutada invasiivseid ja/või Eestis keelatud võõrliike ja hübriide.	Istandikus ei tohi kasutada invasiivseid ja/või Eestis keelatud võõrliike ja hübriide.
8.4.9.	Metsamajandamistöödel tuleb eelistada töövõtteid, mis säilitavad või parandavad metsa struktuurset varieeruvust ja mikroelupaikade mitmekesisust.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusosaladel.
8.4.10.	Metsamajandamistööd peavad olema läbi viidud viisil, mis ei tekita metsale kui ökosüsteemile püsivaid kahjustusi. Võimalusel tuleb kasutada abinõusid metsa struktuuri ja bioloogilise mitmekesisuse ja/või peamiste ökohüvede säilitamiseks või parendamiseks.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusosaladel, istandiku alal ei tohi tekitada püsivaid mullakahjustusi.
8.4.13.	Bioloogilise mitmekesisuse hoidmiseks säilitatakse metsamajandamistöödel ökoloogiliselt olulisi struktuurielemente (nt jalalkuivanud puid ja tüükaid, lamapuitu, õõnsaid puid, põlemisjälgedega puid, vanade puudega alasid, puistus väheesinevaid puuliike, suuri kive, kiviaedu, sulglohke), arvestades ka nende võimalikku mõju metsa tervislikule seisundile, puidu kvaliteedile, ökosüsteemi seisundile, naaber- ökosüsteemidele ja inimeste ohutusele.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusosaladel.
8.6.1.	Metsamajandamistöödel arvestatakse metsa kultuuriliste ja sotsiaal-majanduslike väärtustega.	Istandike puhul peab see nõue olema täidetud vähemalt istandike puhverribades ja leevendusosaladel.

Lisa 2. Kohaldatavate õigusaktide loetelu

- Metsaseadus
- Metsa majandamise eeskiri
- Metsa korraldamise juhend
- Metsakorraldaja katsetöödele ja eksamitele esitatavad nõuded, katsetööde ja eksamite korraldamise ja tulemuste hindamise kord ning ekspertkomisjoni moodustamine ja töökord
- Metsakorraldustööde tehniliste vahendite kohta esitatavad nõuded
- Metsa hindamise meetoodiline juhend
- Metsateatise esitatavate andmete loetelu ning metsateatise esitamise, menetlemise ja registreerimise kord ning tähtajad
- Metsamaterjali veoeeskiri, metsamaterjali üleandmise-vastuvõtmise aktile ja veoselehele esitatavad nõuded ning müüdud või ostetud raieõiguse või metsamaterjali kohta Maksu- ja Tolliametile esitatava teatise vorm
- Taimede paljundamise ja sordikaitse seadus
- Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali algmaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded
- Metsa uuendamisel kasutada lubatud võõrpuuliikide loetelu
- Erastataval maal asuva metsa maksumuse määramise kord
- Õigusvastaselt võõrandatud maal hooldusraie tegemise ja piirisihtide raiumise kord
- Eriveo tingimused ning eriveo teostamise ja erilubade väljaandmise kord ning tee omanikule tekitatud kulutuste hüvitamise, eriloa menetlustasu ja eritasu määrad
- Tee omanikule erakorralise veo või sõiduga tekitatud kulutuste hüvitamise ja eritasu määrad ning erilubade väljaandmise kord
- Suuremõõtmelise ja/või raskekaalulise autoveo eeskiri
- Puidu mõõtmise ja mahu määramise meetodid, mõõtmistäpsusele ning mõõtmistulemuste dokumenteerimisele esitatavad nõuded
- Vääriselupaiga klassifikaator ja valiku juhend
- Suure, keskmise ja väikese metsade tuleohuga maakondade jaotus
- Metsatee seisundi kohta esitatavad nõuded
- Looduskaitse seadus ja selle alusel välja antud kaitse-eeskirjad
- Jahiseadus
- Muinsuskaitse seadus
- Maaparanduse seadus
- Maapõu seadus
- Veeseadus
- Keskkonnaseadustiku üldosa seadus
- Töötervishoiu ja tööohutuse seadus
- Töölepinguseadus
- Asjaõiguse seadus
- Asjaõiguse seaduse rakendamise seadus
- Võlaõiguse seadus
- Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus
- Äriseadustik
- Tulumaksuseadus
- Käibemaksuseadus
- Kinnistusraamatu seadus
- Kinnisasja omandamise kitsendamise seadus

- Maakatastriseadus
- Maamaksuseadus
- Maksukorralduse seadus
- Taimekaitseadus
- Tuleohutuse seadus
- Autoveoseadus
- Tolliseadus
- Planeerimisseadus
- Ehitusseadustik
- Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadus
- Raamatupidamise seadus
- Korruptsioonivastane seadus
- Karistusseadustik
- Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
- Keskkonnatasude seadus
- Turismiseadus
- Riigimetsa Majandamise Keskuse põhimäärus
- Riigimetsas kasvava metsa raieõiguse ja metsamaterjali müügi kord
- Sotsiaalmaksuseadus
- Ametiühingute seadus
- Töötajate üleühenduselise kaasamise seadus
- Kollektiivlepingu seadus
- Kollektiivse töötüli lahendamise seadus
- Töökeskkonna ohutegurite ja tööde loetelu, mille puhul alaealise töötamine on keelatud
- Töökohale esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded
- Töövahendi kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded
- Ohtlike kemikaalide ja neid sisaldavate materjalide kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ning töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid
- Raskuste käsitsi teisaldamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded
- Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded müra mõjutatud töökeskkonnale, töökeskkonna müra piirnormid ja müra mõõtmise kord
- Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded vibratsioonist mõjutatud töökeskkonnale, töökeskkonna vibratsioon vibratsiooni mõõtmise kord
- Töötervishoiu ja tööohutuse nõuded elektromagnetväljadest mõjutatud töökeskkonnale, elektromagnetväljadega kokkupuute piirnormid ja rakendusväärtused ning elektromagnetväljade mõõtmise kord
- Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded
- Töötuskindlustuse seadus
- Võrdse kohtlemise seadus
- Soolise võrdõiguslikkuse seadus
- Lastekaitseadus
- Riigihangete seadus
- Kohaliku omavalitsuse puude raiet reguleerivad õigusaktid
- Hea Põllumajandustava
- Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri